

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

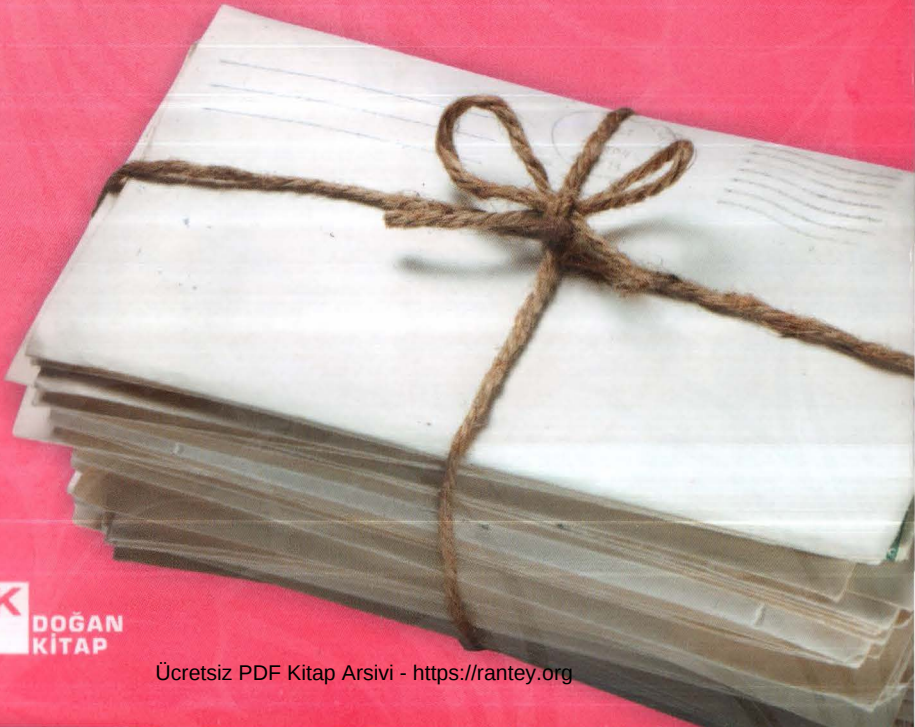
- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Onu çok özlüyoruz...

43. BASKI

Duygu Asena

Değişen Bir Şey Yok

DK
DOĞAN
KİTAP

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Duygu Asena Değişen Bir Şey Yok

DEĞİŞEN BİR ŞEY YOK

Yazan: Duygu Asena

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

1. baskı / ocak 1994

44. baskı / ekim 2007 / ISBN 978-975-991-486-8

Kapak tasarımı: Zeynep Ardağ

Baskı: Şefik Matbaası / Marmara Sanayi Sitesi

M Blok No: 291 İkitelli - İSTANBUL

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 246 52 07 / 542 Faks (212) 246 44 44

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Duygu Asena

Değişen Bir Şey Yok

Kadınlar bu kadarını beceremezdi!?!...

“Yapamazsınız, edemezsiniz, aklınız ermez, siz oturun, size biz bakarız” demişler... Sonunda kadınları da böyle olması gerektiğine inandırmışlar. Kadınlar öylesine baskı altında tutulmuş, öylesine itilip kakılmış ki, gerçekten hiçbir şey yapamaz olmuşlar. Hani işle-meyen demir parıldamaz ya... Bu kez de “İşte görüyorsunuz, kadın-lar arasından ünlü dâhiler, keşifler, yazarlar, bilim adamları çıkıyor mu? Demek ki gerçekten geri onlar” diye tutturmuşlar.

“Thatcher başbakan ama...”

“Başbakan ama, buyurun işte, sonunda çuvalladı..!”

Pes vallahi... Be kardeşim, elini vicdanına koy ve söyle, yeryü-zünde tek çuvallayan başbakan bir tek Thatcher mı, başkası yok mu?

Senin ülken çuvallayan başbakanlardan geçilmiyor... Bunlar ka-dın mıydı?

Son zamanlarda Türkiye’de ve dünyada olanlara ve de çuvallayanlara bir göz atın bakalım, bütün bu saçmalıkları, başarısızlıkları, yalanı dolanı, hileyi hurdayı, terörü, savaşı ortaya çıkaran kadınlar mı? Güçlü ol, kendine güven de bir fırsat tanı bakalım, evindeki eşin, kızın, kız kardeşin ne başarılar gösterecek...

Bugün yeryüzümüz gerek ekonomik, gerek sosyal, gerek psikolojik bakımdan çok mu güllük gülistanlık...? Her şey erkeklerin elinde işte. Vahşet, acımasızlık, bencillik, kabalık, sahtekârlık kol geziyor.

Önce kendi erkeklerimizi düşünelim... Başbakanımız bir erkek, Yunanistan başbakanı da bir erkek... Aralarındaki sorunları çözümlayebiliyorlar mı? Dost, kardeş olmamız gereken bir komşu ülkeyle neden birbirimizi yiyip duruyoruz? Belki kadın olsalardı, “Yahu neden birbirimizi yiyip duruyoruz, güçlü ülkelerin ekmeğine yağ sürüyoruz, dost olalım, birlik olup güçlenelim” diyebilirdi...

Bir zamanlar benzin, sigara, yağ kuyruğundaydık... O zaman ülkeyi yönetenler de erkekti. Şimdi maşallah yağın Fransızını, peynirin Hollandalısını yiyoruz, elimizde Marlboro, nescafe’ler bol... Bunun adına bolluk deyip yutturan, belli bir kesimin gözünü doyurup, ortadirek diye alay edercesine isim taktığı kesimin anasını ağlatan da bir erkek değil mi?

Belki bir kadın olsaydı, üç beş kişi Avrupa malı eşya kullanmasın, ama benim halkımın hepsi yerli peynir, yerli et yesin diye düşünüp, ona göre bir politika uygulayabilirdi...

Peki kendisine soru soran gazeteciye, “Senin için de AIDS’li diyorlar” şeklinde yanıtlayan, “Ulan oyarım ben o talim terbiyeyi” diye konuşan politikacımız da mı kadın olduğu için başarısız? 1983 yılında müvekkilini savunurken işkence olduğunu iddia eden ama İçişleri bakanı olduktan sonra, 1986 yılında “İşkence yoktur” diyen kişi de mi kadın olduğu için saçmalıyor.

Güzelim Gökova’ya santral kurmaya karar verip, çevreyi zehirleyen kişilerin cinsiyeti ne? Kendisini eleştirenlere, “Nükleer artıkları yıldızlara atın”, “Mabet gibi santral yapacağım”, “okumuş cahiller” diyen adam o zamanın erkek Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı de-

ğil miydi? Müstehcenliği bahane edip, basına ağır sansürler koymak isteyen adamın adı da Ayşe değil, Mehmet...

Daha sayalım mı? Banka batıranlar, iflas edip halkı perişan eden bankerler, bu istemi koyan politikacılar, yüzlerce rüşvet olayını yaratanlar, bir başka ülke lehine insanları kobay olarak kullanan laboratuvarın çalışanları, hayali ihracatın yaratıcıları, üniversite doğramacıları, ünlenen teröristlerimiz, kitapları, filmleri yakanlar, güzellim öztürkçe sözcükleri televizyonda babasının çiftliği gibi yasaklayan genel müdürler... Bunlar başarı mı? Bunlar insanlara zarar veren, başarısız olaylar değil mi? Bunlar kadınlar yüzünden mi oldu?

Fenerbahçe takımını bugünkü acınacak duruma getiren Meszöly de bir kadın mı?

Saddam Hüseyin ile Humeyni, bu zavallı savaşı kadın ve aptal olduklarından mı sürdürüyorlar? Ya Reagan ile Gorbaçov'un tüm dünyayı nükleer tehdit altında tutuşları...

Hafif hafif çekilin artık da kadınlar da biraz yer kapsınlar... "Başarısız olur" mu dediniz... Yok canım, görmüyor musunuz, yukarıdaki tabloya göre her şeyin canına okunmuş... Kadınlar bundan daha fazlasını beceremezlerdi...

Mart 1986

Kocamın kirli çamaşırları

Bir otelin restoranındayız. Otel çok kalabalık o yüzden herkes birbirinin masasına oturabiliyor. Bizim oturduğumuz masaya genç bir çift geliyor, yedi sekiz kişi oluyoruz. Oturduka sohbet koyulaşıyor, genç çiftin balaylarında olduklarını öğreniyoruz. Bir ara genç damat üzerine yağ damlatıyor, beyaz gömleği tiril tiril, telaşlanıyor. “Hemen odanıza çıkın, lavaboya su doldurun, sabunlu suya bastırın, yağ lekesi çıkabilir” diyorum. Adam sanki katılıp kalıyor. “Ben mi” diyor şaşkın şaşkın... Ben de bir an için ne olduğunu anlayamıyorum. Yumruk atsam ancak bu tepkiyi gösterirdi. Ben adama iyilik olsun diye söylemiştim oysa. Yağ lekesi sabunla çıkar çünkü. Hemen genç kadın atılıyor, kocasının koluna girip, sokularak ve de gözlerinin ii ışıllı parlayarak, “Bundan sonra onun çamaşırlarını ben yıkayacağım” diyor. Öyle mutlu, öyle mutlu ki...

O zaman ben kafama yumruk yemiş gibi oluyorum. Adama

“Git gömleğini sabunla yıka” diyerek, hem kıza, hem ona ne büyük hakaret etmiş olduğumu anlıyorum.

Kız on dokuz yaşında var yok. Hayat dolu, cıvıl cıvıl... Ama ah, ben o kıza orada nasıl acıyorum. Yağ lekesi olayı, kızın dişi kaplan gibi ortaya atılışıyla çözülüyor. Bundan böyle kocasının çamaşırlarını o yıkayacak... Yıkayacak, yıkayacak, ütüleyecek ve mutlu olacak. Kocasını çekmecelere dizilmiş mis kokan külotları, fanilaları, tiril tiril gömlekleri giyerken karıcığın sevgiyle bakacak, bu sevgi dolu bakışla kız bir kere daha mutlu olacak... Sofrada konuşuluyor, gülünüyor, ben hiçbir şeyi duymuyorum. Bu kız için ve öteki kızlar için üzülüyorum, içimden sürekli kızla konuşuyorum.

Ah küçük kız, vah küçük kız. Sana bunları kim öğretti, niçin öğretti? Koskoca bir adam, aynı evde oturmaya başladıktan sonra, kirli külotunu nasıl çıkarıp da senin eline tutuşturmaya cesaret eder!... Kirli çoraplarını nasıl sağa sola saçar da senin toplayıp onları yıkamanı bekler? Ah küçük kız, kocan bile olsa hiç kimsenin kirli çamaşırlarını yıkamanın mutluluk olmayacağını, olamayacağını siz ne zaman öğreneceksiniz? Sen de çalışıyor olsan, ya da bir hastalık geçiriyor olsan, kirli külotunu kocana yıkaması için verebilir misin? Veremezsin. Önce senin inceliğin, kibarlığın buna izin vermez. Sonra hiçbir erkek kirli külotları yıkayacak kadar alçalamaz!

Ama iş sende başlamamış ki. Senin kocanın annesi koskoca adam olan oğlunun çamaşırlarını yıkamış, yemeğini önüne getirmiş, masada tuzluk yoksa kalkmış kendi almış, suyunu ayağına götürmüş. Çocuk mutfağa girdiğinde babası, “Ne işi var oğlanın mutfakta, homoseksüel mi yapacaksın oğlumu” diye bağırarak. Oğlanın kız kardeşleri bile ona hizmet etmiş. Annen de sana kocanı nasıl mutlu edeceğini, ona nasıl hizmetler vermek gerektiğini, erkeklerin kalbine midelerinden gidildiğini, onların temiz pak kadınlardan hoşlandıklarını öğretmiş. Kimse delikanlılara, kadınların kalbine nereden gidileceğini, onların nasıl erkeklerden hoşlandıklarını, kadınlara ne gibi hizmetler verilmesi gerektiğini anlatmamış.

Ah küçük kız ah. Senin için çok üzülüyorum. 10 yıl sonraki durumunu gözümün önüne getiriyorum. İşinden ayrılmışsın, 10 yıl

boyunca evde bu adamın çamaşırlarını yıkamış, yemeklerini pişirmiş, çocuklarını büyötmüşsün. Pek çok kadının dediğı gibi “Sana bir erkek evlat verdim” diye kasım kasım kasılmaya çalışmasın. Dört duvar arasında bu işleri yapıp, yalnızca çocuklarıyla konuşarak sen de büyümüşsün. Daha da büyüyeceksin, büyürken, bunalacak, sıkılacak, yetersizlik duygularına kapılacak, gerileceksin. Gerile gerile, patlarsan ne âlâ, ama patlamazsan işte böyle gergin kalacaksın. Bu ısıltılı bakışların sönecek. Ama sevdiğin adamın kirli çamaşırlarını yıkamanın gözlerdeki ısıltıyı yaşatamayacağını belki de hiç anlamayacaksın.

Ve bunca yıl sonra, bulaşıkların, çamaşırların içinde, birazcık düşünecek aklın ve gücün kalmışsa, acaba şunları mı söyleyeceksin? “Bize ille de evlenmemiz gerektiğini öğretiler. Pembe hayallerimizin bir parçasıydı evlilik. Kayıtsız şartsız bir düş, bir mutluluk, bir masal âlemiydi. Evlilik bütün olumsuz şeylerden kurtuluştı. Bu muymuş evlilik, bu muymuş yuvadaki mutluluk? Bunca yıl, kocam ve çocuklarım için çalıştım, onlar için üzüldüm, onlar için sevindim. Peki ben ne yaptım, ne oldum.....?”

Ve yanıtın ne olacak küçük kız, yanıtın ne olacak.....?

Eylöl 1985

Komşunun tavuğu

Komşunun tavuğu insana “daha güzel” görünür. Komşunun tavuğu (ya da horozu) insana neden daha güzel görünür? Komşunun tavuğunun dertleri, bizim derdimiz değil de ondan güzel görünür. Sonra, komşunun tavuğu, komşunun olduğu için, kötü tarafları görmek olanagımız da yoktur. Onu hep salınırken, tüylerini kabartırken, uslu uslu yemlerini yerken görürüz. Komşununki, hiçbir zaman yemekten sonra pijamalarını giyip, göbeğini çıkarıp, dişlerini karıştırarak, hıçkırara tıksıra televizyonun karşısına geçip oturmaz. Pazar sabahları, suratı çarşamba pazarı gibi, sakalları uzamış, kahvaltı masasında bir karış suratla gazete okumaz. Ekmekler yandı ya da yumurtası katı oldu diye dırdır etmez. Uyurken, gök gürültüsü gibi horlayarak, uykularınızı haram etmez. Komşununki, her zaman tıraşlı, bakımlı, şıktır. Tertemiz kokular saçır. Hiç horlamaz. Sizi görünce kibar bir şekilde gülümser.

Hatta, bazen, “Bu sabah ne kadar güzelsiniz. Sizi gördüm, güne iyi

başladım” bile deyiverir. Saçınızı kestirdiğinizi, rengini değiştirdiğinizi de fark eder. Oysa evdeki horoz, dünya güzeli olsanız, fark etmez. Fark etse de söylemek gereğini duymaz. Siz onun tavuğusunuzdur çünkü... Sonra efendim, komşunun tavuğunun saçları hep yapılıdır. Yüzü de daima bakımlı ve makyajlı. Şık giyinir. Sürekli topuklu ayakkabılar, ipek elbiseler, güzel tayyörler içindedir.

Topuklu ayakkabıları üstünde bir kuğu gibi yürür. Sizi gördüğünde dişi dişi gülümser... Yumuşacık bir sesle, “İyi günleer. Ne güzel bir hava değil mi? After shave’iniz ne marka acaba?” deyiverir. Komşunun tavuğu hiçbir zaman kahvaltı masasına buruşuk bir sabahlık ve ayağında yün çorapla oturmaz. Başında bigudilerle dolaşmaz. Gece makyajını silmez. Yüzü ve elleri kremli dolaşmaz. Mutfğa girip patates kızartmadığı için de saçları yağ yağ kokmaz. Komşunun tavuğunun çocukları da çok bakımlıdır. Sokaklarda tertemiz elbiseleriyle gezler.

Evin içinde çok kibardılar. Gürültü yapmazlar. Anneleri de onlara hiç bağırır. Bütün sorunlarını çok ince bir şekilde çözerler. Komşunun tavuğu, çalışan bir tavuksa da, bütün işlerini başarıyla yürütür.

Akşam eve gelince hiç yakınmadan, vırvır etmeden, en şık, en güzel ipek giysileriyle mutfğa girer. Çeşit çeşit yemekler yapar. Süslü bir masa hazırlar. Eşinin karşısına gülücüklerle çıkar. Sofrayı toplar. Bulaşıkları yıkar. Kocasına kahvesini getirir. Gece de, en şık, seksi gecelikleriyle, hiç krem ve yağ kokmadan, aynı makyajlı güzel yüzüyle, kocasının yanına sokulur. Onun krem sürmek gereği yoktur... Onların yüzü buruşmaz. Komşunun horozu da aynen öyledir. Eve gelince en şık takım elbiseleriyle mutfakta eşine yardım eder. Ona şefkatle sarılır.

Güzelliğinden dem vurur. Sofrayı birlikte hazırlarlar. Komşularınki hep en güzel, en iyi, en şıktır. Ama bizimkiler... Ne yazık ki, yorgun, ağırlı, bigudili, kremli, vırvırcı, dırdırcı... Bu arada bir gerçek unutulur. Onlar nasıl bizim komşumuzsa... Biz de onların komşusuyuzdur...

Acaba hep komşu mu kalmalı? Yoksa evin içinde komşu gibi mi yaşamalı? Ya da, aslında komşuların, komşu gibi olmadıklarının...

Mart 1984

Biraz serserilik ...

İşyerinizde çalışırken, çalışırken...

Bir gün patronunuzun karşısına dikilseniz.. “Çok sıkıldım, dayanamıyorum, gidiyorum, bir ay Bodrum’da kalıp döneceğim, hadi bana eyvallah” deseniz... Başarılı, düzenli bir ev kadınıyken, bir akşam kocanıza, “Bir süre canım yemek yapmak, evi temizlemek, çocuklara bakmak istemiyorum, sıkıldım; çocukları anneme bırakıyorum, Ayşe’yle Akdeniz turuna çıkacağım” deseniz, bir-iki yıldır mutlu evliliğinizi sürdürdüğünüz eşinize, “Sen git bir otelde kal, ben biraz yalnız kalıp, seni özlemek istiyorum, sevişmelerimiz heyecanını kaybedecek yoksa” deseniz... Birdenbire eşinizle yatak odalarınızı ayırsanız ve kendi odanızda gerektiğinde saçınızı rahatça sarıp, yüzünüzü krelemek istediğinizi söyleseniz... Gece yarısı karınızın yanından kalkıp, “Ben bir meyhaneye gidip içeceğim” deseniz. Karınıza ya da kocanıza, çok doğal bir şekilde, “Bugün sinirle-

rim gergin, seninle aynı yatağa girmek istemiyorum, ben divanda yatacağım” deseniz... Üniversitede okurken, annenize “Ben artık evden ayrılıyorum, bir arkadaşım ev tuttum” deseniz... Yönetmeni olduğunuz işyerinde, elemanlarınıza, “Hadi işi gücü bırakın, hava çok güzel, pikniğe gidiyoruz” deseniz...

Deseniz ve hiçbir tepkiyle karşılaşmazsınız. Sadece gülümsese karşınızdaki...

Hayatımız zaten evraklar, imzalar, mahkemeler, vekâletnameler, avukatlar, hâkimler, reçeteler, vergiler yani kaçınılmaz kurallar kuralları arasında geçiyor. Bir de bunlara... “Aman toplum ne der” türünden olanları kendimiz ekleyince, farkına bile varmadan görünmez kafesimize kapatıyoruz kendimizi. “İyi bir kız” olmanın görünmez kuralları, “güçlü, ağlamayan bir erkek” olmanın görünmez kuralları, “evlilik modeli”nin görünmez kuralları, anneliğin, babalığın, patronluğun, çalışma yaşamının görünmez kuralları... Zaten hiç kimse kesin bir özgürlüğe sahip değil. İnsanlarla yaşıyoruz, birbirimize bağlıyız. Ben belki (siz belki) kendimizi gerçekten özgür hissediyoruz... Ama ya görünmeyen kurallarımızın baskısı... Bir yerlere yazılmamış bile olsa, içimize işlemiş, beynimize oyulmuş kurallar... Kurallar... Bizi fark ettirmeden ezen, cendereye sokan baskılar...

Çoğu kişinin, çok etkilendiği iki film var... Nefis çekilmiş, harika oyuncuların bulunduğu iki film. Birinde, yakışıklı ve “çılgın” bir erkek, kızı deli gibi seviyor, tutkuyla sevişiyorlar. Kız “normal” yaşamının içinden çıkarak, tam mimar olacakken, günü gününe yaşayan çılgın gencin peşinden gidiyor (*Nefes Nefese* filminde). Öteki filmde, adam, bir gece yarısı sevdiği kızı yatağından kaldırıyor, geceliğinin üzerine paltosunu giydiriyor, “Sana bir sürprizim var” diyerek, karda kışta, evlendirme memurunun evine götürüp, kıza orada evlenme teklif ediyor (*New York New York* filminde). Kiminle konuşmuşsam, bu filmlerden çıkınca, “serseme döndüklerini” söylediler. Bir arkadaşım dedi ki: “Bana birisi bu şekilde evlenme teklif etsin, hiç düşünmeden evet derim.” *Nefes Nefese*’deki Richard Gere de bütün kadınları fethetmişti. Ama bu adamlar gerçekten

karşılarına çıksaydı ne yaparlardı bilemiyorum. Bu “çılgın” konulu filmlerde, serseri ruhu, “gerçekten özgürmüş gibi” yaşayan kişileri gördükten sonra, insan kendini bir kafes içinde hissediyor. Hiçbiri-miz bu denli “büyük serserilik”ler özlemesek bile sinemadan çıktığımızda neden, eve gelinceye kadar, sabah yine yedi buçukta kalka-cağımızı, dokuzda işte olmamız gerektiğini ya da bir kilo kuşbaşı et-le, bir kilo pırasa alacağımızı düşününce yüreğimiz sıkışıyor? Ne-den, ben, petronumla çok ciddî bir iş toplantısında-yken, sevdiğim erkeğin içeri dalıp, bileğimden kavrayıp, “Yürü, uçak biletlerini al-dım, İspanya’ya gidiyoruz, (Antalya’ya da olabilir) dediğini düşü-nünce, tatlı tatlı gülümsüyorum? Neden arkadaşım, sevdiği erke-ğin, elinde bir buket çiçekle gelip, kendisini ailesinden istemesi ye-rine, gece yarısı zorla yataktan kaldırarak evlenme teklif etmesi dü-şünce-sinden hoşlanıyor? Ve neden çocuğumuz, monotonluktan, heyecansızlıktan eriyip gittiğimizi bile bile, birazcık olsun kalıpları-mızın dışına çıkamıyoruz? Patron, memur, karı-koca, anne, baba, çocuk... Biraz birbirimize anlayış göstersek... Belki... biraz... serseri-lik... yapabilirdik. Bilmem anlatabildim mi?

Gelecek sayıda beni bu sayfada bulamazsanız, kusura bakma-yın... Şimdi masadan kalkıyorum... Patronun odasına gidiyorum... “Uff! Çok sıkıldım. Ercan Bey, biletlerim cebimde, bir Paris yapıp geleceğim” diyorum. Hadi bana eyvallah!

Şubat 1984

Aşktan korkulur mu hiç

Aylık toplantımızda “Aşk kör, sağır, dilsizdir” diye bir konu önerildiğinde, koyu bir tartışma da başladı tabî. Çünkü dergimizin elemanları da çoğu kişi gibi, ya âşıktı ya âşık olmak için çıldırıyordu, ya aşkı bulamadığından yakınıyordu, ya da aşk yoktur diyordu. Ne denirse densin, sonunda aşk üzerine yoğun bir konuşma başlıyordu. Tartışırken, birisi, “Erkeklerin aşkı kör, sağır ve dilsiz” dedi... Kadınların çok duyarlı olduğunu ve aşka gereğinden çok fazla önem verdiğini söyledi. Bunu da tartıştık... Yaşanılanlardan, anlatılanlardan yola çıkarak, bu teşhiste bir gerçeklik olduğuna karar verdik. Ama erkek mi kadın mı doğru yapıyor bilemedik. Örneğin bir yanda sevgilisi dururken, iş, özel hobiler, aile gibi gerekçeleri hiç umursamadan ona tercih eden bir erkek mi doğru davranıyor, yoksa tüm bu gerekçeleri sevgilisi uğruna erteleyen kadınlar mı doğru yapıyor?

Doğrusu buna yanıt vermek çok zor. Kıyasıya bağlanmak isteyen, bağlanmaktan ötürü sıkıntı duymayan, bir ilişkiyi sonuna dek dolu dizgin heyecanla yaşayan kadın mı doğru davranıyor? Bilemiyorum.

Ama sonunda ne oluyor? Kendini balıklama, hiç bir şey düşünmeden aşkın ortasına atan kadın, orta yaşlarda katılaşıyor... Bu duyarsızlıkları iyi tanıdığı ve mücadele etmenin kişiyi yıprattığını bildiği için, o da “erkek duyarsızlığına” saplanıyor. Belki de bu yüzden, olgun yaşlarda çılgın, tutkulu, heyecanlı, çocuksu heyecanlar yaşanmıyor. Sonunda kadın da, hiç istemediği halde o duyarsız, iş, aşk, özel yaşam, aile dörtgeninde, tümüne eşit paylar ayırarak, kendine göre sıradan ve heyecansız yaşamaya mecbur kalıyor.

Kim bilir erkek ve kadın, aşk konusunda bir orta noktada buluşabilselerdi her şey daha iyi olabilirdi. Örneğin “bağlanma” sözcüğü bir “özgürlük kavramı” olarak görülmeseydi, insanlar, hazır birbirini bulmuşken, birbirlerine bağlasalardı, ama bağlanırken de birbirlerine gelecek için sözler vermeden ve söz istemeden bunu yapabilselerdi daha doğal olmaz mıydı beraberlikler? Evet kadınların sevgililerine çok fazla, abartılı bir anlam yükledikleri bir gerçek. Yaşamlarındaki erkeği odak noktası yapınca ama aynı şeyi ondan görmeyince, aşk adım adım geriliyor. Mazohist değilse kadın, kendini tutuyor, çekiyor, o aşk denilen çılgınlığı dizginliyor. O zaman hem aşk aşkıktan çıkıyor, hem kadın bunları yapabilmek için üzüntü dolu uğraşlar veriyor. Kadın sevgilisi uğruna kendini başka dünyalardan soyutlamasa, erkek sevgilisi uğruna biraz başka şeyleri ikinci plana atabilse, belki buluşacak bir orta nokta bulunurdu. erkeğin bağlanmaktan korkması, aşkı yaşamayı engelliyor. Kadının erkeğe bu denli bağımlı kalması da aşkın özgür olması gerçeğini unutturuyor. Kadınların bu denli çocuksu, duyarlı, aşka ve sevgiliye önem veren tavırlarını seviyorum ben. Daha cesur ve daha doğal bir davranış gibi geliyor bana. Erkeklerin bu bağımsız, kayıtsız ve katı tavırlarınıysa güçsüzlük diye yorumluyorum.

Çünkü aşk sıradan bir kavram değil. Belki geçici ama, iyi davranılırsa ardında gerçek bir sevgi ve saygı bırakabilir. Herkesle yaşa-

nan şey de aşk olmadığına göre, o bulunduğunda, hatta bulundu sanıldığında bile ona özen göstermeli, hafife almamalı. İnsanın yaşamındaki en güzel dakikalar, ona dokunduğu anlardır. O dokunmada “özel bir duygu” yaşandığı hissediliyorsa eğer, o aşktır. Ondan korkmamak aksine onu “deliler gibi” yaşamak en doğrusudur.

Öyle şaşıyorum ki, şu ölümlü dünyada duygularını sınırlamaya çalışan insanlara.

Aşktan korkulur mu hiç?

Aralık 1990

Her eve lazım!..

Hanımlar şimdi size soruyorum, bir tablo çizeceğim önce ve bir soru soracağım sonra... Tablo şu... Bir dediğinizi iki etmeyen yakışıklı bir erkek var yaşamınızda. Temiz, tertipli. Giyimine kuşamına dikkat ediyor. Eğitimi de iyi, ama çalışmıyor. Çünkü siz çalışıyor ve iyi para kazanıyorsunuz. O size hayran, “Kadın erkeğinden daha güçlü olmalı” diye düşünerek evde oturuyor. Siz akşam eve gittiğinizde pırıl pırıl bir ev görüyorsunuz. Mutfaktan nefis yemek kokuları geliyor... Adam sizin en sevdiğiniz yemekleri yapmış... Puf börekleri bile hazır... İçkinizi soğutmuş... Siz hemen yatak odasına gidip soyunuyorsunuz, topuklu ayakkabılarınızı fırlatıyorsunuz bir kenara. O topluyor. Rahat bir tişört ile blucininizi giyeceksiniz... Adama, nerede onlar diye sesleniyorsunuz, hemen koşup geliyor, ikinci çekmecedan çıkarıyor... İkisi de mis gibi kokuyor, tertemiz, ütülü... “Güzelim, şu tayyörüm bugün çok buruştu, yarın ütüleyi-

ver” diyorsunuz, ceketinizi de temizleyiciye yollamasını istiyorsunuz...

Siz televizyonun karşısında otururken, adam mutfakta yemekleri hazırlıyor. Cicili bicili bir sofraya kurup sizi çağırıyor... Gerçekten de nefis olmuş yemekler, “Eline sağlık kocacığım” diyerek yiyorsunuz... Yemek bitince bir-iki tabağı alıp mutfağı götürerek ona yardımınızı da yapıyorsunuz elbette... Sonra adam size kahvenizi getiriyor. Gece yarısı uykunuz geliyor, “Hadi yatalım artık” diyorsunuz. Dün gece çok yorgundunuz, o sevişmek istemiş ama bunu belli etmeye utanmıştı, siz de arkanızı dönüp uyumuştunuz... Ama bu gece canınız istiyor.

Adama doğru dönüyor, sarılıyor, öpüyorsunuz. Aslında bugün adam yorgun ama, bu da görevlerinden biri, sizin isteğinize hayır diyemiyor, istediğiniz pozisyonda sevişmeye başlıyor... Siz bu gece istekli olduğunuzdan kolay doyuma ulaşıyorsunuz, kocanızı hafifçe yanağından öperek “Hadi iyi geceler tatlım” deyip uykuya dalıyorsunuz. Adam fena halde zor durumda. Tam da o sırada... Siz çekildiniz... Ama ne yapalım her zaman doyuma ulaşmaları şart değil ki erkeklerin... Bir dahaki sefere... Yorgun olmadığınız bir gün uğraşsınız!..

Sabah kalktığınızda, çayınız hazır, ekmeğiniz de kızartılmış. Akşam kaçta gelirsiniz diye soruyor size... “Vallahi bilmiyorum, belki kızlarla çıkar, bir şeyler içeriz, sen beni bekleme, yemeğini ye” diyorsunuz.

O yine de “Beklerim” diyor. “Bir gece de birlikte çıksak, uzun süredir hiç baş başa çıkmadık” diye sitemde bulunuyor...” Aaa, tabii canım, çıkarız; ama bugünlerde çok yorgunum biliyorsun” diyorsunuz. Yaşamınız böyle sürüp gidiyor... Evde hoş bir adam sizi bekliyor, sizi kendisinden üstün görüyor ve bu nedenle ömür boyu hizmete hazır...

Ev tertemiz, çamaşırlarınız mis gibi, elbiseleriniz ütülü... Yemekler bir harika, karpuzların çekirdekleri bile çıkarılmış olarak önünüze geliyor. O ne yapıyorsa, sizin haberiniz var, ama siz ona hesap vermek zorunda değilsiniz. Dışarıdaki yaşamınız çok özgür... Birkaç ta-

ne hoşlandığınız erkek var, onlarla küçük kurlar yapıyorsunuz...

Tabloyu izlediniz... Şimdi sorumu soruyorum: Eğer bugüne kadarki düzen böyle olsaydı, elinizden kaçırmak ister miydiniz bu durumu? Varsayın ki aşkınız bitti bu adama... “Aman bir tane bulunsun, her eve lazım” demez miydiniz? Şimdi şapkanızı çıkarıp önünüze koyun. Adamlar da bu düzenin bozulmasını istemeyeceklerdir. Onun için iş size düşüyor. Çıkın bu aptalca çarkın içinden. Yeni düzeni siz kurun. Gerçek eşitlik için siz savaşın.

Eylül 1990

Gülcan ile Seviye

Hem ruhu, hem fiziğiyle dünyalar güzeli Seviye'nin ölüm haberini aldığımda bir arkadaşım karşımda ağlıyordu...

Arkadaşım ağlıyordu, çünkü kocasıyla münakaşa etmişti. Arkadaşım ağlıyordu, çünkü kızı okulda çok tembeldi. Oysa bu yıl Anadolu liselerinin sınavına girecekti. Bu tembellikle bu sınavı kazanması mümkün değildi. O anda dünyada ondan daha mutsuz bir kadın yoktu. Hem kocasıyla kavga etmişti, hem de kızı çok tembeldi. Gülcan ağlarken, kocasına, kendine, kızına, yaşama lanetler yağıdırıyordu.

Seviye'nin bir zamanlar çiçekçi dükkânı vardı. Ben de çiçeklerimi onun dükkanından alıyordum. 32 yaşındaydı, sarışın mavi gözlüydü ve çok güzeldi. Bir gün hasta olduğu için Almanya'da olduğunu öğrendim. Birkaç kez dükkânı arayarak, sağlık durumunu sordum. Birkaç ay sonra odamdan içeriye elinde bir demet çiçek,

giriverdi. Çok iyi, çok güzeldi, boynuma sarıldı... Beni çok seviyordu, çünkü onu arayıp hatırını sormuş, geçmiş olsun dileklerimi bırakmıştı...

Maç olduğu gün Gülcanlar bir yere davetliydiler. Oysa kocası maç için erkenden eve gelmişti. Soyunmuş, dökünmüş, elinde içkisi, ayaklarını uzatmış keyifle maçı izliyordu. Akşam bir başka maç daha vardı. Ama o gece bir de davet vardı. Gülcan davete gitmeleri gerektiğini, söz verdiklerini anlattı. Kocası da maç günü davet kabul etmemesi gerektiğini söyledi, gözlerini televizyondan ayırmadan. Gülcan, "Ama sen de biliyordun gideceğimizi" dedi. Adam, "Sen ayın 19'u dedin ben de peki dedim, çarşamba deseydin anladım" dedi. O anda gol oldu. Adam ciyak ciyak bağırды, "Tam da gol olurken bana neler söylüyorsun" diye. O sırada kızı sokakta oynuyordu, oysa ders çalışması gerekiyordu. Gülcan ağlamaya başladı, kendini çok çaresiz ve yalnız hissetmişti.

Seviye gene ortalıktan yok olmuştu. Hastalık, lenflerini bırakmıyordu. Ama yine bir gün çıkageldi. Dükkânı kapatmıştı, ameliyathane çok para tutuyordu, hiç durmadan ameliyat oluyordu. Çevresindeki insanlar ondan bıkmıştı, en yakınlarının bile başka sorumlulukları vardı. Onunla ilgilenemiyorlardı. Acaba ünlü işadamlarından borç para istese verirler miydi? Seviye onlara ulaşamadı. Ama dergiye koyduğumuz yardım çağrısı Giessen'deki Türk-Alman Sağlık Vakfı'na ulaşmıştı. Seviye de zaten borç bulduğu paralarla Almanya'ya kardeşinin yanına gitmişti. Vakfın çağrısını kendisine ulaştırdım. Gitti. Telefonda bana "Ölmeyeceğim, beni sevenlere borçlarımı ödeyeceğim, beni yalnız bırakanlarla savaşıacağım, yaşayacağım, sana yaşam öykümü anlatacağım" diyordu.

Gülcan o gece davete gitmedi. Gidemediği için çok mutsuz oldu, kocasının bu anlayıssızlığı onu perişan etti. Kızının kolundan çektiği gibi içeri aldı, dersinin başına oturttu.

O gece ağlamaktan canı çıktı. Bana geldiğinde gözleri şiş ve hâlâ ağlıyordu.

Seviye de Almanya'dan telefonla konuşurken ağlıyordu, vakıfta çok iyi bakılıyordu, mutluluk gözyaşları döküyordu. Döner dön-

mez beni arayacaktı.

Yaşayacak, savaşacak, çalışacak, mutlu olacaktı. “Duygu’cuğum, saçlarımı kestiler, kalanlar da döküldü, çok zayıfladım, çirkinleştim, beni görsen tanıyamazsın” diyordu. “Saçların yine uzar Seviye” demiştim ona.

Almanya’dan son telefon geldiğinde Gülcan karşımda, kocasıyla ettiği kavgayı ve kızının tembelliğini anlatıp ağlıyordu.

Gülcan’a baktım, “Seviye ölmüş” dedim.

Şimdi ikimiz de ağlıyorduk.

Mayıs 1989

Sıradan bir öykü

Saat gece yarısını geçmişti. Biri kırmızı, biri beyaz iki Mercedes otomobil aynı anda benzinciye girdiler. Arabaları lacivert takım elbise giymiş, iki genç adam kullanıyordu. Adamların yanında da biri sarışın, topuzlu; öteki esmer uzun saçlı, çok şık, bakımlı iki genç hanım vardı. İki ayrı eğlence yerinden dönen bu iki ayrı aile, bu kısacık karşılaşma anında benzer davranışlar yaşadılar. Beyaz Mercedes'in erkeği, kırmızı Mercedes'in kadınına öyle bir baktı ki... Kadın gözlerini süzerek yere indirdi... Belli ki her insan gibi beğenilmekten mutlu olmuştu. Aynı davranış, kırmızı Mercedes'in beyi tarafından, beyaz Mercedes'in hanımına da gösterildi. Adam kadına öyle bir baktı ki... Esmer, uzun saçlı hanım hafifçe pembeleşerek, başını öteki yana çevirdi. İki kadın da erkeklere bakmamaları gerektiğini, bakarlarsa eşlerini küçük düşüreceklerini biliyorlardı. Kadın başını çevirdiği anda kendi eşinin, öteki arabadaki sarışın hanıma

nasıl baktığını gördü. Sarışın hanım da, kendi eşinin esmer hanıma nasıl dikkatli ve defalarca baktığını fark etmişti.

Sarışın hanım, kendi eşini kontrol etmekten bir an vazgeçip, öteki beye baktı, evet, adam yine kendisine bakıyordu... Yüzünde çok hoş, tatlı, şefkatli bir ifade vardı... Bir an için aklından, “böyle yumuşak yüzlü ve sevecen bakışlı” erkekleri ne kadar beğendiğini geçirdi. Kendi kocası onu severdi mutlaka ama, uzun zamandır onun yüzünde bu tatlı çapkın bakışı görmemişti... Aslında o anda kocasına baksaydı o bakışı onun yüzünde de görecekti... Çünkü adam o sırada öteki arabadaki esmer kadına o tatlı çapkın bakışla bakıyordu.

Adamlar kendi karılarından gizlenmeye çalışarak, öteki kadınlara çapkın bakışlar attılar... Kadınlar kocalarını kontrol etmeye çalışırken, öteki adamların kendilerine bakıp bakmadığını denetlediler... Baktıklarını görünce mutlu oldular. “Bu kadar güzel, bakımlı karısı varken, yine de bana bakıyor, demek ben daha güzelim” dediler. Kocaları otomobile binip motoru çalıştırdığında, kendilerine güvenleri artmış olarak onlara biraz surat ettiler...

Sarışın kadın eve döndüklerinde giysilerini çıkarıp astı. Geceliğini giymeden son moda ve çok şık dantelli ipek çamaşırlarıyla evin içinde gezindi. Kocası ona hiç bakmıyor, dolabın kapanmayan kapağıyla uğraşıyordu.

Sarışın kadın yanına gitti, “Gece yarısı sırası mı bununla uğraşmanın” dedi. Adam yine de kadının ipek çamaşırılı, güzel vücuduna “o tatlı çapkın bakışlarıyla” bakmamıştı. Kadın, “Şimdi yanında o esmer kadın olsaydı nasıl davranırdı acaba” diye düşündü. Beraberliklerinin ilk yılında, bir eğlenceden döndüklerinde... Ve kadın iç çamaşırlarıyla dolaştığında... Kocasının kendisine nasıl baktığını, nasıl davrandığını anımsadı. Kadın aynı sevecen davranışlarını kocasına karşı sürdürüyordu..

Kocasıysa, kadının her sitem edişinde, “Her zaman beraberiz ya, ne yapabilirim, ne istiyorsun, ne eksik var anlayamıyorum” diyordu. Sarışın kadın, “Esmer kadının kocası şimdi ne yapıyordur acaba” dedi... “Benim yanımda şimdi o adam olsaydı, nasıl davranırdı

bana acaba” dedi... Yavaşça yatağa süzüldü...

Uykuya dalarken, “Her zaman yanımda ya, daha ne istiyorum acaba” diye düşündü. Düşünürken gözünden bir damla yaş süzüldü... Kocası yatarken, karısının yanağından akan bir damla yaş gördü... O yaşın neden aktığını hiç anlayamadı... Hiç düşünmedi... Uyudu.

Nisan 1985

Kuralların ayrıntıları

Geçen sayımızda, “Komşunun Tavuğu” başlıklı bir yazı yazmış, neden komşularınkinin bize daha güzel göründüğünü anlatmak istemiştım. Özetle şöyle diyordum; eşlerimizi hep dışarıdaki halleriyle görüyoruzdur. Oysa onlar da evlerinde bigudi takar, krem sürer, yüzleri sakallıdır ve pijamayla dolaşırlar. Ama biz onları bu halleriyle görmediğimizden, sanki evde de hep öyle “hoş” dolaşıyorlar sanırız. Tabii biz de dışarıdakiler için birer komşuyuzdur.

Bu yazımı okuyan dostlarımin hemen hemen çoğu, şaka yollu, “Yazında benden söz ediyordun galiba” dediler. Bu sözleriyle hepsi evlerinde, buruşuk sabahlık, yün çoraplar, bigudi ve kremlerle dolaştıklarını itiraf etmiş oldular. Erkekler de tabii... Onlar da özellikle sakal sözcüğüne takıldılar ve bir karış sakal, ellerinde gazete, asık suratla kahvaltıya oturduklarını itiraf ettiler. Oysa hepsi, “komşu” tarifine bayılmışlardı. “İpek elbiseleriyle mutfağa giren, en güzel ye-

mekleri üstü başı kokmadan pişiren kadın komşu ile, en sık giysileri ve after shave kokularıyla karısını öpücüklere boğarak, mutfakta yardım eden erkek komşu” tarifi biraz abartıktı tabii. Ama neden iki ay önceki, “Biraz Serserilik” adlı, kalıpların dışına çıkabilmek ve hoşgörölü olmakla ilgili yazım ile “Komşunun Tavuğu” adlı yazım bu kadar çok ilgi gördü dersiniz? Hepimiz bu durumların içindeyiz, aynı şeyleri yaşıyor, düşünüyor, hak veriyor ama uygulamıyoruz da ondan... Çok güzel bir kız arkadaşım vardı. Kendine özgü, değişik huyları olan, özellikle güzelliğine ve özgürlüğüne çok düşkün bir kızdı. Her gece mutlaka yüzüne bir şeyler sürer, saçlarını günün modasına göre sarar, yataarken yün çorap ve hırka giyer, deli dolu yattardı. Yanında bir başkasının yatmasına, hele ona bir tarafın değmesine dayanamazdı. Bu kız sevdi, âşık oldu ama evlenmedi. Oysa sevdiği kişiyle birlikte olmak, evlenmek istiyordu. Ama evlilik modelinin herkesçe onaylanmış ve uygulanan saçma sapan ayrıntıları yüzünden, kendi kurallarını bozmamak pahasına evlenmedi.

Şimdi tek başına Amerika’da yaşıyor. Neşeli ama pek mutlu değil. Oysa ne olurdu sevdiği kişiyle evlenip, dertleri, zevkleri paylaşıp yaşayarak yalnızlıktan kurtulsaydı. Yatak odaları ayrı olamaz mıydı? Sevdiği kişiye ille de “görünmek istediği hal”le görünmek istiyorsa, flört eder gibi, öpüşür sevişirler, sonra da odalarına çekilirlerdi. O da odasını kitler istediği gibi kremleir, saçını sarar, yün çoraplarını giyer yattardı. Bu kılıkta insanın sevdiği kişiye görünmek istememesi öylesine doğal ki... O zaman... Görünmemeli değil mi? Hayır efendim... Evli kişilerin odaları ayrı olur mu hiç? Ne olur efendim ayrı olsa, birbirlerini özleseler... Birbirlerini kremli görmeseler, horlamalarını duymasalar... I-ıh... Ne olur efendim ayrı ayrı yolculuğa çıksalar...? Ne olur efendim ayrı bir dünyaları, ayrı zevkleri, merakları olsa... Onlarla ayrı ayrı ilgilenseler? I-ıh. Bana öyle geliyor ki, insan önce kendi için “hoş” olmalı... Sonra sevdiği için... Dışarıya giderken süslenip püsleniyoruz da, neden evde, en sevdiklerimizimizin yanında en dökük halimizdeyiz?

Biz onu güzel, sevimli ve şık görmek istiyorsak, o da bizi güzel görmek istiyor. Kremler, bigudiler, pijamalar, sakallar, saç boyaları,

maskeler içinde olmamız da gerekebilir. Yalnız kalmak da isteyebiliriz. O zaman içinde yaşadığımız durumu değiştirelim. Kuralların bari, “ayrıntı”larını yıkalım. Birbirlerinin yanında tuvalete giren çiftler biliyorum. Samimiyetle laubalilik karışınca, saygı güme gidiyor ve o zaman ortada hiçbir şey kalmıyor... Sonra “ne oldu bize” türküleri... Evliliğin ne suçu var, onu oluşturan bizler kapılmış gidiyoruz, bahtımızın rüzgârına.

Evlilik bir ticarî anlaşma değildir. Sadece aynı evi paylaşma değildir. Yanımızda kremli, bigudili kadınlar, göbekli, pijamalı, saç sakal erkekler yatıyorsa, dergilerde gördüğümüz dar kalçalı blucinli yakışıklılarla, baby-doll’lu güzellere iç geçirmeye başlarız... O zaman nerede kaldı yanımızdakine duyduğumuz heyecan? Heyecansız beraberlik düşünemiyorum ben. Ya siz?

Nisan 1984

İyi ihanetler

İhanet ettim... Evet işte açık açık söylüyorum ihanet ettim. Zaten söylerseniz ihanet olmaz. Onun için ihanet edince, ihanet etmiş olmamak için söylemek gerekir. Zaten bazıları için ihanet hiç önemli değildir, insan özgür yaşamalı, birbirine hesap sormamalıdır. Ama bu bazıların bazıları için, ihanetin adı, kendileri yapınca, özgürlük, karşısındaki yapınca aldatmadır. Bazıları da bunun sözünü bile etmezler ve ettirmezler. İhanet dünyanın en büyük alçaklığıdır, tartışması bile yapılamaz. Bunların da bazıları için bu yalnızca karşısındaki kişiye özgüdür. Onlar yapabilir, ama kadın yaparsa hem namussuzluktur hem de birlikte olduğu erkeğin namusunu çiğnemektir. Çok ama çok ender olarak bunu eşitlik olarak düşünen çıkar. Beraberlikler anlaşmaya bağlıdır. Yaşam biçimi erkeğe ayrı kadına ayrı kurulamaz. Kurallar, her iki cins için de aynıdır.

Benim ihanetim Kevin Costner'la oldu! İhanet ettiğim kişi Wil-

liam Hurt... Gerçi William'a daha önce de, onu tanıdığım zamanlarda ihanet etmişim. Eskiden hoşlandığım birisiyle, Robert De Niro'yla onu aldatmışım. Ama daha o zamanlar William'a öyle duygular beslemiyordum. Bir gün Robert'la karşılaşverdik. Doğrusu William da pek öyle sıcak davranmıyordu bana, ilişkinin nasıl gideceği belli değildi, onun duygularından emin değildim ve Robert da çok tatlı bir serseriydi. Neyse bunu William'a söylememiştim tabii, çünkü daha yeni tanışmıştık.

Ama sonraları, William'ı iyice tanımaya başladıktan sonra birgün Kevin'la karşılaştık. Muhteşem bir karşılaşmaydı bu. İşte bu di-yordum, bu... Ama William'a olan duygularımda da bir değişiklik olmamıştı. Gerçi William sıkılgan ve soğuk bir adamdı ama olsun, onun bu soğukluğu da çok hoşuma gidiyordu. Kevin ise nasıl sıcak nasıl...

Bir süre böyle gitti. Bunu William'a söylememeye karar verdim, çünkü o da hiçbir şey söylemek yanlısı değildi. Birbirimize sadakat sözü vermemiştik, o istemiyordu böyle bir şeyi.

Sanki beni itiyordu dışarılara doğru. Oysa ben... Ben ne kadar isterdim sıcak, güvenli, dürüst, açık bir ilişki. Ne yapalım, her istediğin her zaman olamıyor.

Şaşıyordum kendi kendime, hem Kevin ile hem William ile nasıl birlikte olabiliyordum? İkisi de birbirinin zıttı iki erkekti. Biriyle daha soğuk, daha sıradan, daha ciddi yaşarken, ötekiyle daha sıcak, daha hareketli, daha çılgın nasıl olabiliyordum? Aslında bu arada kendime olan hayranlığım da artıyordu tabii. Ben tek düze bir kadın değildim. Yerine göre çılgın, sıcak, yerine göre asil ve soğuk olabiliyordum. Hem de bunların tümünden zevk duyabiliyordum. Birinden birine gittiğim günlerde de hiç sıkıntı çekmeden adapte olabiliyordum. Bunda ne kötülük vardı? Neden buna ayıp diyorlardı? Üstelik William sadakat yanlısı da değildi. "Hesap sormak yanlıştır, herkes dilediğini yapmalıdır." diyordu. Ama tabii bunlar içten söylenmiş sözler miydi? Bunu asla bilemezdim. Kevin de henüz William'ı bilmiyordu. O kadar sevgi doluydu ki, onu üzmemek için söylemiyordum bir türlü. Ama öyle mutluydum ki. İşadamı William'ın

yorgun ve asık suratına rağmen öyle iyiydim ki...

Sonra düşündüm de hiç kimse dört dörtlük olamıyor. (Ben biraz dört dörtlükümdür ama bana benzeyen birini bulmak mümkün değil!) Hep kendime benzeyen erkekler arıyorum, e, yok, böylesine mükemmel birisi yok! O zaman birkaç kişiyle birlikte olmak zorundasınız. Çünkü sizin gibi biri tek kişiyle olamıyor. Örneğin sizin içinizde derin tutkular, çılgınlıklar, serserilikler varsa, tek düze biriyle nasıl yaşarsınız? E, hep çılgın biri de olmuyor tabii. Örneğin Robert De Niro'yla birlikteyken de, Bruce Willis'le birkaç gün geçirmiştik. Olağanüstüydü Bruce, ama güvenilir birisi değildi. Hep hayatında iki üç kişi vardı adamın.

Kimi doğal, dürüst, soğuk, kimi kompleksli, yapay, neşeli, kimi öyle kimi böyle... Ama aslında birkaç kişiyi birden beğenmek çok yorucu. Keşke bir tek kişide her aradığımızı bulsak, onunla çok uzun beraberlikler yaşayabilsek. Tek koşul ne olabilir kalbimizin kırılmaması dışında?

Şimdi ne durumda mıyım? Ne Kevin ne William... Şeytan görsün yüzlerini.

Ekim 1991

İlkel zafer dürtüsü ve sevgi sözcükleri

Ne zaman kadınların erkeklerden duygusallık, ilgi ve şefkat beklediklerinden söz etsem... Dostlarım ve okurlarım çok mutlu olurlar.

Ne zaman kadın ve erkek eşitliğinden söz etsem, kadının yaşamda her alanda eşit pay alması gerektiğine değinsem... Gençler alkış tutarlar ama 35'ine, 40'ına gelmiş bir kesim, buruklaşır, susar. Yaşamının hiçbir döneminde kendini erkekle eşit görememiş kadın, birazcık aklı varsa, söylediklerimizin doğru olduğunu bilir. Ama bunca alışkanlığı, yıllardır yaşanan hayat biçimini değiştirme gücü yoktur çoğunun. O, yıllardır erkekle eşit yaşamamış, eşit düşünmemiştir. Herkes bu duruma alışmış, benimsemiştir. Bunu değiştirmeye çabalamak, akıntıya kürek çekmek gibidir, yıpratıcıdır ve de mümkün değildir!

Ama erkeklerin kaba, saba, nemrut, suratsız olmayıp, şefkatli ve

ilgili bir kişiye dönüşmeleri olabilir gibidir.

Evet, kadınlar daha duyguludur; birini sevmişlerse, sevdikleri sürece aynı biçimde ilgilerini, sevgilerini gösterebilirler. İçlerine atmazlar, saklamazlar.

Erkekler öyle değildir. Çoğu için sevgi göstermek, ilgilenmek bir çeşit zayıflık belirtisidir. Hele işlerinde ilerlemiş, para pul sahibi olmuşlarsa, kadın onların bir oyuncacı gibi olur artık.

Yaş günlerini filan hiç unutmaz... Ona demet demet güller gönderir... (Büyük bir olasılıkla bunu sekreterine yaptırtır.) En pahalı mağazadan, en değerli armağanları da alır. (Bunu da büyük bir ihtimalle sekreterine seçtirtir.) Ve bu erkek zanneder ki, görevini yapmıştır. Çünkü bunlar onun için gerçekten bir görev olmuştur.

Oysa kadın “görev” olmak istemez. Bunu hemen hisseder. Evliliği meslek edinmeyip sevgi dolu bir ilişki biçimi gibi gören kadın, sekreterin seçip aldığı pırlanta yüzüktense, eşinin dolaşıp bulduğu, sevdiği renkteki eşarptan daha çok mutlu olur.

Ve erkeklerin hiç bilmediği bir şey daha vardır. Kadınların cinsellikle ilgili görüşleri, erkekten farklıdır. Çeşitli anketlerden ve bize gelen mektuplardan çıkardığımız sonuçlara göre, kadınlar şu düşünce içindedirler: Eşim (her ne sebeptense) benimle aylarca cinsel ilişkiye girmeyebilir. Hiç önemi yok.

Ama yeter ki geceleri bana sarılıp yatsın. Sevdiğini hissettirsin. Sıcacık... Şefkatli... İlgili olsun. Cinsel yaşamın tüm inceliklerini, tekniğini bilen bir erkek, kadını duygusal bakımdan tatmin edemiyorsa... Hayır... Hiçbir kadın bu tip erkeği yeğlemez. Oysa erkekler bunun tersini düşünürler. Yaşamlarının en önemli bölümü cinsel ilişkidir. Hep bunun peşinde koşar dururlar. Bir çeşit zaferdir bu onlar için. Konuşmaları, sloganları, tezahüratları, küfürleri hep cinsel ilişki üzerinedir.

Onları var eden, sanki bu olaydır. Bu olayla güçlüdürler, sahiptirler, alırlar... Bir kez olsun maça gitmişsinizdir. Galibiyet ifadeleri hep cinsel terimlerle vurgulanır... “Geçirirler”, “oyarlar”, “koyarlar”...

Oysa sekreterine pahalı bir armağan aldırarak, teknik bir seviş-

meyi bitirdikten sonra, arkasını dönüp uyumak arasında hiçbir fark yoktur.

İşte kadınlar bu yüzden şefkat ve duygusallıkla ilgili yazılara çok ilgi gösterirler. Belki bir gün, bu ilkel zafer dürtüsünün yok olup, yerine sevgi sözcüklerinin geleceğini hayal ederler.

Mayıs 1985

Özveri mi özverilmemeli mi?

“Özveriden söz etmeyeceğim, evlilik ve aşk için özveriden söz edildiğinde çok üzülürüm. Özverinin sonu da yok yararı da... İnsan her şeyi özveri üzerine kurarsa, sonunda kendine acımaya başlayabilir. Dünyada insanı en yozlaştıracak şey de herhalde insanın kendine acımasıdır. Özveriye dayanan bir evlilik güzelliğini yitirir.”

38 aylık zorunlu yokluğundan sonra, Reha İsvan’la konuşuyoruz. Ve “evlilik” der demez İsvan özveriye karşı çıkıyor. Evliliklerde özverinin yani fedakârlığın, beraberliğin yapısına ters olduğunu savunuyor. Ne kadar doğru... Ama ben, bir an irkiliyorum. Bu bizim aklımıza hiç gelmedi mi, yoksa ben bu konuya bir yazıda değinmiş miydim?

Reha İsvan’ın özveri konusunda söyledikleri, beynimin içinde karanlık kalmış bir yeri aydınlatıyor sanki.

Düşünüyorum... Hayır, sizinle birlikte düşünüyoruz. Nedir öz-

veri söyler misiniz? Annemden itibaren tanıdığım kadınları düşünüyorum. Gerçekten müthiş bir özveri ama kime, niye? Kime olacak, kocalara... Neden olacak, “Ben önemli değilim, o mutlu olsun” felsefesi yüzünden.

Gözümün önünden geçen kadınlara bakıyorum. Yaşamlarını tümüyle kocalarına bağlamışlar ve konuşmayı öğrendikleri andan itibaren, kocalarına karşı özverili olmak gereğini öğrenmişler. Hayatları boyunca, kocaları ve çocukları için yaşamışlar, bunun sonucu da hiç bir zaman “kendileri” olamamışlar.

Özverinin sonucu bu mu? Yüzlerce, binlerce kimliğini kaybetmiş, yememiş yedirmiş, üzmemiş üzülmüş, gülmemiş güldürmüş, sevilmemiş sevmiş kadınlar mı?

Gözünün içine bakmışlar adamların, seviyor mu, beğeniyor mu? Ya artık benden bıktıysa... Ya bırakır da giderse... Ya benden genç güzel bir kıza tutulursa? “Eve gelince surat asıyor” demişler, “Saçımı okşamıyor, güzel söz söylemiyor” diye yakınmışlar, “Beni yalnız bırakıyor” diye ağlamışlar, “Para vermiyor” diye dövünmüşler... Ve günlerce, gecelerce saçını okşamayan, güzel söz söylemeyi unutmuş, asık suratlı ama para kazanan erkeğe kucaklarını açıp durmuşlar.

Herkesten önce kalk, çayı kahvaltıyı hazırla, onları doyur, işe git, yorul, para kazan, eve gel, onları doyur, evi temiz tut, çarşafı tertemiz koksun, diri diri olsun, gömlekler de mis gibi ütülü, mutfak, banyo temiz olmalı, kendi zevklerini, hobilerini unut, önemli olan kocanın kiler, o ilerlemeli, o ünlenmeli, sık ol, güzel ol, kocanın iş arkadaşları seni beğenmeli, kendi arkadaşların hiç önemli değil, öyle fazla bilgiç görünme, erkekler akıllı kadınlardan hoşlanmazlar, ukala derler, toplantılarda vır vır konuşma, kocanın görüşlerine karşı çıkma, sen, sen olma... sen, sen olma... Beğenmezler... Erkekler beğenmez... Ya kızarsa... Ya giderse... Ya sevmezse...

Hep gözleri donuk donuk, nefes darlıkları çarpıntılar içinde gözlerini dikip durmuşlar, kocalarına... “Ah! Bir tatlı baksa”. “Ah! Bir tatlı söz söylese”.

Size yalvarsam... Yararı olur mu acaba? Ne olur yaşamımızın tek

amacı, “Bir başkası” olmasın, ne olur onların yüzünden acımayın kendinize, ne olur kendinize kendi gözlerinizle bakın, onlarınkiyle değil, ne olur bir şeyler yapın, kendi dünyanızı yaratın, o dünyada kendi kendinizle kalın, “Bir başkası”nın dünyasına da girin çıkın, girin çıkın. Tıkılıp kalmayın onunkinin içinde.

Kendinize sırf kendiniz için bir dünya kurmayı başarabilirseniz, donuk donuk, boynu bükük bakmazsınız onların gözlerinin içine...
Teşekkürler Reha İsvan.

Nisan 1986

Cingöz'ü terk ettim

Cingöz evden gitti. 15 gün oldu o gideli ama ona olan özlemim ve yokluğundan duyduğum acı hiç eksilmedi. Belki kendi başını alıp, çekip gitseydi, beni kendi arzusuyla bıraksaydı, üzüntüm bu denli büyük olmayacaktı. Ama o beni bırakmadı, çok sevdiğim halde ben onu terk ettim. Çünkü beni çok üzüyordu, çünkü beni çok yoruyordu, çünkü benimle duygusal bir ilişki kuramamıştı, çünkü çıkarlarına çok düşküncü.

Cingöz'ü götürdüğüm sıcak yuvada, kocaman bir kafese koyduklarında kafesin en dip köşesine gidip büzüldü, bana baktı, ama gıkını çıkarmadı... Bir miyavlasaydı, kafesin parmaklıklarına gelip de sürtünseydi, belki vazgeçerdim bırakmaktan, verdiği tüm üzümlere karşın yine alırdım onu evime.

Cingöz tüylerini döküyordu, yastıklar, divan örtüsü onun tüyleriyle kaplanıyordu, olsun, buna hiç aldırmadım. Cingöz çok yemek yiyor-

du, işten yorgun argın geldiğimde, sabahları aceleyle evden çıkarken onun pis kokulu ciğerlerini pişiriyor, ufacık ufacık doğrayıp yediriyordum, olsun, bunlara da aldırmadım. Sonra Cingöz ameliyat oldu, o günlerde çok acı çekti, bayıldı, haliya kustu, temizledim, önemi yoktu.

Son günlerde Cingöz ishal oldu, kumunu sık sık pisletiyor, pisletince oraya yapmıyor, balkonu kirletiyordu. Yardımcımın gelmediği günlerde, oraları da ben temizliyordum. Ama ne yapalım hastaydı. Cingöz beni sürekli üzüyor, yoruyor, yıpratıyor, her an benden bir şeyler bekliyordu. Ben bir buçuk yıldır Cingöz'e hiç kızmadım, ne istiyorsa yaptım, ne gerekiyorsa sağladım. Bunları da özveri olarak görmedim. Onu çok seviyordum, gereken her şeyi yapardım sevdiğim Cingöz için.

Ama günlerden bir gün, Cingöz'ün bana ağır geldiğini anladım. Onu çok sevmeme rağmen, katlanamaz olmuştum tüylerine, ciğer kokusuna, çişine, kakasına. Zevkten çok eziyet veriyordu bana.

Ve bir gün Cingöz'ü Hayvan Sevenler Derneği'nin küçük odasındaki kafeslerinden birine koyuverdim. Çok üzüldüm, çok ağladım ama Cingöz hiç aldırmadı. İşte onun bu aldırmazlığıydı kendisini benden koparan. Kucağıma gelmiyordu, kendisini sevdirmiyordu, ben sevmek istediğimde kaçıyordu, tırmalıyordu; hâlâ ellerimde, kollarımda izleri var.

"Cingöz" diyordum ona, "Bu kadar çıkarıcı olma, hep benden alıyorsun, biraz da sen ver, tek istediğim bana yakınlık göstermen, bu kadar tek taraflı sevgi olmaz ki, gel yanıma, biraz okşat kendini." Cingöz hiç okşatmadı kendini, tüm çıkarıcılığıyla yedi içti, tuvaletini temizletti, oynadı, zıpladı.

Ben de Cingöz'ü ellerimle götürüp, yeni yuvasına teslim ettim. Cingöz 15 gündür hiç aklımdan çıkmıyor, rüyalarım giriyor, bir kez telefonla aradım, bir kez de ziyaret ettim. Kucağıma geldi ama başına ellerime sürüp miyavlamadı.

Cingöz'ü yine kafesine koyup, çok üzümlere, hatta ağlayarak, yeniden terk ettim. Çok sevdiğim halde, çok özlediğim halde... Üstelik o beni terk etseydi bu kadar üzülmeyecektim.

“Evde kalmışlık”tan “Seni almıyor mu”ya

Bir kadının inanılmayacak kadar farklı görüldüğü konumlardan biri de evlilik. Hatta evliliğe hazırlık. Belirli bir konuda bana gelen mektupların sayısı karşısında canım sıkıldı. Demek ki hâlâ değişen bir şey yok, kentlerde bile... Eğitim düzeyi yüksek ailelerde bile.

“Evde kalmış” tanımından başlayalım. Mektuplarda genç kızlar yakınıyorlar, yaşları 25 civarında. Ailenin ve çevrenin baskısıyla istemedikleri bir evliliğin içine girmek korkusu içindeler. Oysa durumlarından memnunlar, okuyorlar, mesleklerinde başarılı oluyorlar, ancak çok beğendikleri, güven duyacakları bir erkek karşılarına çıktığı zaman, sağlam bir evlilik yapmak istiyorlar, ama baskı çok yoğun. Üstelik yaş gelip dayandı mı, “evde kalmış kız” damgası da altına yapıyor. Sanki kendileri evlenmek için çırpınıyorlar da, “kısmet”leri çıkmıyor gibi. Oysa erkekler için durum hiç de böyle değil. Erkek 40 yaşında olsa da, 50’de olsa kimse onlara “evde kal-

mış erkek” demiyor. Hatta genellikle onlara gıpta ediliyor. Deseler deseler “müzmin bekâr” diyorlar, ama kınamıyorlar. Niçin erkekler evde kalmıyor da, biz kalıyoruz? Niçin? Bu söz nereden çıkmış?

Bu söz en basit tümceyle “kız almak” deyiminden çıkmış. Bir şey satın alınıyorsa ve talebi olmayıp alınmazsa, “elde kalmış” hatta defolu gözüyle bakılır, hoşa gitmez. İşte annelerimiz bizleri, günün birinde alınacağımız fıkriyle yetiştirirse, biz de alınmayınca “elde” değil ama “evde” kalırız. Hepimizin elele verip, istemediğimiz erkeklerle evlenmememiz gerek. Bunun için de önce kendi kendimize yetmeliyiz. İlk adımda üretkenlik, sonra bir meslek edinmek kolay mı? Değil tabii.

Ama beğenilmeyen bir erkekle evlenip eve tıklamak daha mı kolay? Uzun süre bir erkekle beraberliğiniz olmuş da, evlenmemişseniz, mutlaka yüzlerce kişi size şu soruyu sormuştur: “Almıyor mu seni?”, tüyleriniz diken diken olur, yüzünüze ateş basar, vücudunuz kaskatı kesilir, ama ne yanıt verirsiniz? “Neyi almıyor mu? Beni mi? Ben mal mıyım beni alsın? Neden bana sormuyorsun önce? Ne biliyorsun benim evlenmek için can attığımı? Alıyor olmasına da, ben onu almıyorum...” Kimse size inanmaz. Bu sözleri etmemişsiniz gibi, önerilerde bulunmaya başlarlar: “Biraz yumuşak başlı ol. Her şeyi bilir gibi görünme. Güzel yemekler yap. Annesine sevimli görün. Neyin eksik, sonunda mutlaka alır seni...”

Hiç kimse uzun süre bir kadınla beraber olmuş erkeğe “Almıyor mu seni” diye sormaz. Ne komik değil mi? Sormamalı tabii. Erkekler mal değildir ki, alınsın. Ama kadınlar da mal değil, onlar da alınmaz. Her şeyden önce bu gerçeğin kadınların kafasına girip yerleşmesi gerek. Önce ailelerine, sonra tanıdıkları tüm erkeklere bunu yavaş yavaş, sabırla öğretmek bize düşüyor.

Biz de, bir erkekle taşınırız, canımız istediği kadar gezeriz, birlikte oluruz, karşılıklı birbirimizden çok hoşlanırsak, karşılıklı olarak evlilik kararı alırız, ya da almalıyız. Bu, iki kişinin vereceği ortak karardır. Evlenmediğimiz sürece de “evde kalmayız.” Evlilik sonrası da aynı durum söz konusu. Evlilik boyunca olanları atlatalım. Boşanmış kadını düşünelim.

Boşanmış ve yalnız yaşayan kadının durumu da evde kalmışlık gibi bir dramdır. Aynı konumdaki bir erkek, istediği şeyi yapar, istediği kadar kadınla beraber olur, kimse erkeğin girip çıkan kadının sayısını tutarak, ona “kötü adam” damgasını vurmaz. Hatta kadınların sayısı ne denli çoksa, erkek o kadar hoştur, tatlı çapkındır. Ama kadının evine erkek arkadaşları, akrabaları, iş arkadaşları geliyorsa... Önce hemcinslerimiz pencerelerden gözetleyerek “kötü kadın” damgasını vururlar. Gelen sevgiliniz de olabilir, yeğeniniz de, doktora çalıştığınız doçent arkadaşınız da... Hiç önemi yoktur, erkektir ya. Hafiflik damganız hazırdır. En eğitimlimizden, en özgürüne, en çok para kazananımıza kadar hepimiz bitmek tükenmek bilmeyen bir çile içindeyiz. Kimimiz çok etkileniyoruz, kimimiz hafifleten geçiştiriyoruz. Ve işte yazıyoruz çiziyoruz.

Ne olacak halimiz?

Kasım 1982

Chick Korea'ya gidiverdi...

Bir erkek arkadaşım la konuşuyorum. Bir çeşit dertleşme. Eşi de yakın arkadaşım, ondan söz ediyor bana:

- Hafta sonu Kilyos'a gidecektik. "Gitmeyelim" diye tutturdu. Ablasıyla eşinin Chick Korea'ya biletleri varmış. Eniştesi o gece Ankara'da olacaktı. Biletin birini ona verecekti. Ablasıyla Chick Korea'yı dinlemeye gideceklermiş.

- Gidebildiniz mi Kilyos'a.
- Gittik, ama pazar akşamı koştura koştura İstanbul'a döndük.
- Ne oldu, gidebildin mi Chick Korea'ya bari.
- Gitti. Alelacele banyo yaptı, giyindi, süslendi, ablasıyla buluştu, gitti. Yemek bile yemedi. Bana da hazırlamadı. Buzdolabında yiyecek bir şey var mı diye bakmadı da.

- Baksa ne olurdu zaten. O saatten sonra bir şeyler hazırlayacak hali yok ya, zamanı da yok.

- Ama insan düşünmez mi, bu adam aç bilaç evde tek başına ne yapacak diye.

- Allah Allah, senin elin ayağın tutmuyor mu? Evde ne bulursan yemişsindir. İki yumurta kırsaydın.

- Ama insanın sorumlulukları yok mu? Sevinçten uça uça giderken, ben gidemediğim için üzülmedi bile. Bari bir şeyler hazırlayıp gitseydi.

- Sen aklını mı oynattın Allah aşkına. Chick Korea'ya gitmek bir olaydı. Tesadüfen bir bilet bulmuş. Neden gitmesin? Neden sevinmesin? Sen bulsaydın, sen giderdin. Son çocuk musun ki evde yalnız bıraktı diye üzülecek, bir de o telaş arasında sana yemek hazırlayacak. Yemek hazırlamak, sana bakmak neden onun sorumluluğu olsun anlayamadım. Sen gitseydin, ona yemek hazırlayacak mıydın?

- Yahu ne bileyim ben. Kimin sorumluluğu bu peki.

- Aç olan kimse, onun sorumluluğu. İki taraf da açsa, ikisinin sorumluluğu.

- Aslında ona da sana da hak vermiyor değilim, ama akşam bir arkadaşım geldi. Tek başına mutfakta yumurta pişiriyorum. Utandım.

- Bunda utanılacak ne var hâlâ anlayamıyorum. Ben yumurta pişirirken utanmıyorum da sen neden utanıyorsun? Evlenmeden önce kim pişiriyordu yumurtalarını?

- Annem pişiriyordu. Gezmeye bile gidecek olsa, geç gider, erken gelir, bana iyne de bir şeyler hazırlardı.

- Annen hata etmiş. Seni kendi sorumluluklarıyla baş başa bırakmalıydı. Üstelik annenin yaşam biçimi farklıydı. Çalışmıyordu. Chick Korea gibi vazgeçemeyeceği zevkleri yoktu. Kazık gibi oldukları halde, oğullarını kendi sorumlulukları altında görmek gibi yanlış bir bilinç içinde eğitilmişti üstelik. Eşinden bu yanlışlıkları nasıl bekleyebilirsin ki?

- Bilemiyorum. Bütün kadınlar, evdeki bütün sorumlulukları üstlenmiş durumdalar. Bunda bir aksaklık olduğu belli. Eşim işten yorgun argın gelip de, mutfaktaki işleri yaparken, içeride kitap

okursam huzurlu olamıyorum. Ama ona yardım ederken de, hep fedakârlık ediyormuşum duygusu içindeyim... Neden öteki erkekler yapmıyor da, ben yapayım?

- Hep ötekiler... Onlar ne derler, onlar yapmıyor... Ötekilerin yapmadığı şeyler doğrudur diye bir kural yok ki. Senin eşin de senin gömleklerini ütülerken, bulaşık yıkarken fedakârlık yapıyor duygusu içinde. Çünkü, o bunların onun görevi olmadığını biliyor. İkinci de çalışıyorsunuz. Neden senin işlerini de o üstlensin? Bu nasıl mantıktır? Kadınlar cezalı olarak mı doğdular? Ev işleri ve erkeklerle hizmetle yükümlü olarak mı geldiler dünyaya? Siz eli ayağı tutmayan beceriksiz, yaratıklar mısınız ki kadınlar sizin işlerinizi de görsünler? Yoksa kadınları beceriksiz yerine koyup eve hapseden uyanıklar mısınız? Sırtınıza aldığınız öteki yükleri paylaşmamak, uyanıklıksa tabîî...

- Tamam, tamam... Haklısın. Sizinle de konuşulmaz ki zaten...

Ağustos 1984

Kadın döven zavallılar ...

Adamın güçlü tokadı şşşrrrak diye patladı kadının suratında. Oysa adam kadını çok seviyordu. Duygusal, romantik bir ilişki vardı aralarında. Adam aşkını söylememişti ama, çok seviyordu kadını. Ama heyhaaat! Kadının soyunma odasında bir başka erkek vardı, üstelik konuşuyorlardı o erkek ve o kadın. Tokatlamaktan başka yapacak şey var mıydı? Konuşmak, sorarak anlamak neyi çözümlerdi ki? Şşşrrrak diye bir tokat ne çok şey anlatıyordu. Adamın kıskandığını, kadının yabancı erkeklerle konuşmaması gerektiğini, buramm buram acı tüten bir aşkı!.. Tokatla uslanmayan kadın, bıçaklanır, öldürülürdü bile... Kadın bu be. Vuracaksın, döveceksin, yola getireceksin her türlü yolu deneyerek...

Televizyonda izlediğimiz yerli filmlerin çoğunda, yukarıdaki gibi bir sahneye tanık oluyoruz. Genellikle filmin başoyuncu kadını, mutlaka bir-iki tokat yiyor sevdiği adamdan. Fakir çocuk zengin kı-

zı, zengin oğlan fakir işçi kızı, patronu şarkıcıyı şöyle okkalı okkalı tokatlıyor. Biz de hiç yadırgamadan, alışık bir tavırla izliyoruz. Kimimiz “Bu gece yerli film var eğlenelim biraz” diye ekranın karşısına geçiyoruz. Ama bırakın teknik komiklikleri, dublajı, nayır’ı nalamaz’ı, senaryodaki bu abuk sabukluklar yüzünden gülemiyoruz, sinirlerimiz geriliyor, şaşırıyoruz. Çünkü, nasılsa hâlâ alışamayanlarımız yadırgayanlarımız var tokadı, bıçağı, hakareti...

Toplumumuzda –gelişmiş ülkelerde bile– dayak yiyen kadınların sayısı inanılmayacak kadar fazla. Ama Almanya ve Fransa gibi gelişmiş toplumlar dayak yiyen kadınların barınmaları için özel dernekler, evler kurmuşlar. Bu bile önemli bir aşama. Bizdeyse durum çok farklı, filmlerimizden tutun da, gerçek yaşamımızdaki örneklerle kadar yoğun bir kalabalık, dayak atmayı ve yemeyi hiç yadırgamıyor. Demek ki “dayak yiyen kadınlara yardım dernekleri”nin işe başlamasının yadırganma olasılığı çok fazla. Hiç ummadığınız düzeyde bir kadın, birisinden söz ederken, “Şekerim kocası dövüyormuş, bir-iki tokat olsa hadi neyse, yüzü gözü çürüyor kadıncağızın” diyebiliyor. “Bir-iki tokat olsa neyse”... Lafa bakın... Acı gerçeğe bakın. Bir-iki tokadı doğal karşılıyor kadın...

Ülkemizde milyonlarca kadın dövülüyor. Milyonlarca çocuk da, annelerinin dövüldüğü bir ortamda yetişiyor. Bu kadınlardan hangi üretim gücünü, hangi toplumsal sorunla ilgilenmelerini bekleyebiliriz. Bu çocuklardan yaşama nasıl bir bakış açısı umarız... Peki ya bu erkeklerden, belirli bir yere gelmiş kendilerinden önemli işler beklenen erkeklerden ne bekleyebiliriz?

Nasıl bir yarar umarız? Geri kafalı, zekâsı ve aklı kıt, gücünü yalnızca yumruğunun iriliğinde, vurduğu yerin çürümesinde zanneden, şefinin, patronunun ya da tavlama istediği kadının yanında kırım kırım kırıtip, evine hapsettiği karısının yanında aslan kesilen bu zavallılardan ne gibi bir yarar bekleyebiliriz? Bunlar cahildir, kitap filan okumazlar, arada bir arkadaşlarıyla politik tartışmalara girerler ve konuşmayı “Bunların hepsini asacaksın arkadaş, o zaman bak nasıl adam olur hepsi” diye bitirirler, insanca duygulardan haberi yoktur... Bunlar hep döve döve alırlar alacaklarını, ama dö-

vüle dövüle de verirler tabii!

Anneler boyunları büyük dayak yedikçe, çocuklar da büyüyünce karılarını dövcekler, o kadınlar da seslerini çıkaramayacaklardır. Kadın döven bu zavallıların eğitilecek yanları kalmamış artık. Ama ilkokuldaki çocuklara bu konuda da bilgi verilemez mi? Bu genç kafalar hiç olmazsa öğretmenlerinden en “gerekli ve yararlı” aile bilgisi dersleri alamazlar mı?

Dayak cennetten çıkmamıştır, kimsenin vurduğu yerde gül bitmez, kızını dövmeyen, dizini de dövmez. Barbarlık bu... Hadi sevgili bay ve bayan öğretmenlerimiz... Aile bilgisi derslerinde kimsenin dayak yememesi gerektiğini de öğretelim çocuklarımız...

Haziran 1981

Yaşamak... Geçici olarak bize verilen güzel bir armağan

Son yıllarda safra kesesi bozuklukları, gaz sancıları, kireçlenme, sırt ve bel ağrıları, çarpıntı, mide arahatsızlıkları çok artmış. Araştırılsa, (araştırılmıştır mutlaka) artışın çok somut nedenleri vardır. Neden son yıllarda bu gibi rahatsızlıklar artmış? Beslenmeden mi, yaşam biçiminden mi, ekonomik durumlardan mı, hızlı çalışma temposundan mı? Üstelik bu saydığım rahatsızlıklar daha çok kadınlarda görülüyor. Acaba bütün bunlar sinirsel mi? Kadınların bilinçlenmesi, ama bilinçlenmelerine karşın hiçbir şey yapamayıp durumlarını değiştirememeleri onları gerilime mi itiyor? Her neyse. Bugün bunlardan söz etmeyecektim. Bazı gerçekleri görüp, daha hoşgörölü, daha sinirsiz, daha doğal olmamız için ille de bir tarafımızın hastalanması mı gerekiyor diyecektim. Geçenlerde bir arkadaşıma rastladım. Epeydir görüşmüyorduk. Büyük bir ameliyat geçirmiş. Ölümcül bir teşhis, büyük bir operasyon ve yaşama dönüş...

Uzun uzun anlattı. Ameliyattan önceki duygularıyla, şimdikiler arasında nasıl fark olmuş?

Kocasıyla çok iyi geçinirler. Ama öylesine üzerine düşermiş ki adamın. Kıskançmış. “Neden o kadının elini bu kadar uzun sıktın, neden iki de bir karşı masadaki kadına baktın, nasıl oldu da tanışma günümüzü unutup, kutlamadın?” Bütün bu tür şeylerden, geceleri yatakta sessiz sessiz ağlamasına üzüntü duyarmış. Kocasının kendisini çok sevdiğini bile bile, bu küçük şeyler yüzünden dünyayı zehir edermiş. Kızıyla da ilişkileri öyleymiş. Kızının dersleri, kırık notları, kendisine verdiği bir sinirli cevap mahvedermiş onu. Kızı eve on dakika geç gelse, en kötü olasılıkları düşünür, çılgına dönermiş. Kızı için bütün yaşamını değiştirmiş, ona uydurmuş. Canı sıkılır diye gece gezmelerini kesmiş, ders çalışmıyor diye işinden ayrılmış.

Yani kızı ve kocası arasındaki küçücük dünyasını, çok mutlu olması gerekirken, ayrıntılarla uğraşarak, en basit olayı büyüterek zehir etmiş.

Ve korkunç hastalık, büyük ameliyat... “Sen bir yazı yazmıştın” diyor, “Boş vererek değil ama birgün öleceğimizi bilerek yaşasak, daha hoşgörölü, daha az sinirli olsak” diyordun, işte ben böyle oldum, ama böyle olmam için de bir göğsümün gitmesi gerekmiş! Kızım 15 yaşında. Çalışması gerektiğinin bilincinde. Sürekli konuşuyoruz, anlatıyoruz ama gece arkadaşlarımıza da gidiyoruz artık. Ders çalışmazsa, ben evdeyken de beni atlatabilir. Küçük şeyleri hiç dert etmiyorum kendime.

Kocamın beni sevdiğinden eminim. Neden bir kadının elini uzunca sıksın? Bu kadar aptalca bir düşünce olabilir mi? Tanışma günümüzü de unutuversin. 17 yıldır evliyiz. Birbirimizi seviyoruz ki evliyiz. Bir unutkanlık yüzünden ağlayacak kadar üzülmenin anlamı var mı? Kızım derslerini çalışmazsa, alt tarafı sınıfta kalır. Benim yapabileceğim daha fazla bir şey yok. Hasta olacak kadar bu konularda kendini üzmenin ne gereği var? Ve inan ameliyattan sonra bu hoşgörüyü zorla edinmedim. Kendiliğinden oldu. Ölümü yaşadım, yaşamın ne kadar önemli ve güzel olduğunu anladım.

Ölüm gibi gerçekten büyük kederler dışında hiçbirşey için kendimizi fazla üzmemeliyiz. Bir yeriniz uzun süre ağrımaya görsün. Siz de bunu hissedersiniz. Ama çok kısa sürer ne yazık ki...”

Evet sevgili dostlar. Yaşamın tadını almak için ille de bir yerimiz mi ağrımali? İlle de ölümlle karşılaşmamız mı gerekmeli? Neden sadece cenazeden cenazeye bu gerçeğe varıp, “Ah! Şu ölümlü dünya. İşte geldik gidiyoruz, bari keyifle yaşasak” diyoruz. Yaşamak, sonradan elimizden alınmak üzere, geçici olarak bize verilen, güzel bir armağan gibi. Bu armağanı geri alınana dek, iyi kullanalım, tadını çıkaralım. Boşuna gözyaşı dökmeyelim. Evimizin tatlı sıcaklığında, öyle mutluluklar gizli ki. Yeter ki bakmasını bilelim. Hepinize sağlıklar dilerim.

Nisan 1983

Her tarafı ellenmiş bedenleri ve hiç el değmemiş bekâretleri

Geçen ay demiştim ki, erkeklerin yaşamlarının en önemli bölümü cinsel ilişkidir. Hep bunun peşinde koşar dururlar. Bir çeşit zaferdir bu onlar için. Konuşmaları sloganları, tezahüratları, küfürleri hep cinsel ilişki üzerinedir. Onları var eden sanki bu olaydır. Bu olayla güçlüdürler, sahiptirler, alırlar... Bir kez olsun maça gitmişsinizdir. Galibiyet ifadeleri hep cinsel terimlerle vurgulanır... “Geçirirler”, “Oyarlar”, “Koyarlar”...

Erkek arkadaşların hoşuna gitmedi yazdıklarım. Kimi dalga geçti, kimi karşı çıktı. Yanlış diyen olmadı. Neyle dalga geçtiler, neye karşı çıktılar belli değil. Beni haklı bulan pek az erkek unuttuğum sloganları hatırlattılar... Örneğin bir tane de “Sahaya ineriz...” diye başlayan slogan varmış. Unutmuşum, özür dilerim.

Bu yazıdan sonra genç kızlardan öyle çok mektup ve telefon aldım ki... Cinsellik üzerine, erkeklerin yargıları ve bekâret üzerine...

Yine soruyorum, neden erkek hep isteyen, kandıran, alan olur da kadın hep verir ve kandırılır? Erkekler neden hep cinsel ilişki peşindedir ve zafer naralarına kadar sözcüklerine bu deyimler girmiştir? Cinsellik neden kadınlara ayıp, kötü gösterilir de onların kaçmaları, erkeklerin kovalamaları körüklenir? Neden bazı basınıımızda tecavüz haberleri, hep çok renkli, esprili ve ilginç bir şeymiş gibi sunulur?

Bana mektup yazan arkadaşlar... Evet kadınlara cinsellik yasaktır. Bugünlere dek bunu konuşmak bile yasaktı, şimdi hiç olmazsa tartışabiliyoruz. Daha önceleri, kadının cinsellikten zevk alabilirliği bile yasakmış, konuşulmazmış. Şimdi kadınların zevk alabilmek için neler yapacakları yazılıyor artık.

Birlikte olduğu erkekle sevişen kadın kötüdür. Bu yasakları erkekler koymuş ve sürdürmüştür. Çünkü cinsellik, sevişmek, sevişmekten zevk almak böylece hep onların tekeline olmuştur. Kadın onlara zevk vermek için bir araçtır. Ya evlenmedikleri kadınları kandırarak eylemi yapacaklar, ama kadına kötü damgasını vuracaklar, ya da evlendikleri kadınla canları istedikleri zaman, istedikleri şekilde sevişeceklerdir. Kadından bu konuda hiçbir talep ve düşünce gelmemelidir ki, onların da rahatları kaçmasın. İşte bu yüzden kadınların cinsellikle ilgilenmeleri ayıptır.

Kadın erkekle sevişince kötüdür, ama onlar birlikte oldukları kadını hep bu eylem için kandırmaya uğraşırlar. Cinsellik kadınlar için öylesine kötüdür ki, evleneceğiz vaadinden sonra, “Bu işi benle yaptığına göre herkesle yaparsın, evlilik mevlilik yok” diye sevgililerini terk ederler. O kötü işlemi yaptıktan sonra da zafer çığlıkları atarak, türlü çeşitli deyimlerle bunu herkese anlatırlar. Biri kandırmanın zaferi, öteki kandırılmışlığın ezikliği içindedir. Ama erkeklerin kabul etmek istemedikleri bir şey vardır. Onlar koydukları yasağın altında ezilip durmuşlardır.

Bu tek taraflı ahlak yasalarının sonucu (ki erkekler kötü buldukları bir işi, kandırarak başkalarına yapmaya çalıştıkları için ahlaksızlık etmektedirler) bazı genç kızlar çeşitli sevişme yöntemleri bulmuşlardır. Her tarafı ellenmiş bedenleri ve hiç el değmemiş bekâ-

retleriyle, saf olarak kendilerini erkeklerine sunarlar.

Bir yıl dayananı, üç gün önce yapılanı, ya da günü gününe diki-lenini “alan” erkekler kendi “kandırdıkları” kızlar gibi olmayan saf eşlerini ilk gece gururla bağırklarına basarlar.

Erkekler bu aldatılmayı kendileri yaratmışlardır.

Kandırarak... Aldatarak... Oyarak... Koyarak...

Haziran 1985

Biz düşündüğümüz için mi bu kadar aptalız

“Bir uzanıp elini tutamadığımız için, bir uzanıp sımsıkı sarılamadığımız için, hiç bir zaman özür dilerim seni kırdım diyemediğimiz için hep böyle kaskatı ve ne zavallıyız.”

Ben biliyorum, milyonlarca kişi “söyleyemediği” ve “yapamadığı” şeyler için mutsuz bu yeryüzünde. Ve milyonlarca kişi kendilerine “söylenmeyenler” ve “yapılmayanlar” yüzünden mutsuz edilmiş durumda. İstediklerimizi neden yapamıyoruz, duygularımızı neden saklıyoruz “şu ölümlü dünyada” anlaşılır gibi değil.

Ve de öyle basit şeyler ki bunlar... Ve de öyle insanı mutlu eden... Hayvanlar ne güzel birbirlerinin içine girip öpüşüp, koklaşıyorlar. Düşündüğümüz için mi bu kadar aptalız? Bir uzanıp elini tutamadığımız için, bir uzanıp sımsıkı sarılamadığımız için, hiçbir zaman özür dilerim seni kırdım diyemediğimiz için öyle kaskatı ve ne zavallıyız. Seni seviyorum’dan vazgeçtik, elimi tut ve sık, yanağıma

dudağını koy ve uzunca tut orada, elini saçına koy ve bir üç dakika kaldırma... Biz, düşündüğümüz için mi bu kadar aptalız?

Bazı şeyleri bulmak ne denli zordur, nasıl büyük bir rastlantıdır ve bu rastlantılar yalnızca filmlerde olur. Peki bulunca onu yitirmemek için ne yapıyoruz? İnsan olduğumuz için mi bu denli yitirme ustasıyız?

Peki ya özen gösterme ile gurur sözcüğünü birbirine karıştırmak... Özen göstermeyi, küçüklük, yılışıklık, gurursuzluk sayanlar. Onu çok sevdiğini biliyorum, sen de biliyorsun...

Söyle o zaman. Sevgiyi söylemekle, gurursuzluk arasında bir paralellik kuranlar nasıl bir yaşamdan geçmişlerdir ki kendi içlerinde böyle taş gibi olabilirler ve karşısındakini de bir gün gelir taş kestirirverirler? Sevgiyi sunamamak, bunu göstermeyi küçüklük saymak ne yazık ki genellikle erkeklere mahsustur. Hangi düzeyde olursa olsun, kadınlar sevgiyi bekler dururlar. Ve isterler ki hep ondan gelsin sevgi, başkasından değil. Ondan geldiği kadar alırlar kadınlar, hiç bıkmadan, usanmadan alırlar.

Ama durduğu zaman o sevgiyi başka bir yerden almak zorundadırlar. Yaşayan, duyan, düşünen, “iyi” bir insanın besinidir bu, suyudur. Mutlaka alınmalıdır bir yerlerden, alamazlarsa eksik kalırlar, kururlar.

Yalnızlık hiç zor değildir aslında. Eğer sevgin vaksa, bunu sunabiliyorsan yalnız değilsindir zaten. Önemli olan senin içindeki yalnızlıktır ve sevgisizlik bunu pekiştirir... pekiştirir... büyütür. Sınırsız, çıkarsız, gerçek sevgilere sırtını çevirmiş ve karşılığını verememiş insan, bir gün sınırlı ve riyakar sevgiler içinde bulur kendini, işte o zaman yazık olur. Milyonlarca insan eksik sevgiler içinde, sevgisiz yaşıyor. Milyonlarca insan, milyonlarca insanı mutsuz ediyor, kendileri de mutsuz oluyor. Bir tek şey yüzünden... Çok basit bir nedenden...

Sevgiyi sunamamaktan, saklamaktan, sevgi peşinde koşmaktan... Sevgisini sunamayanlardan kaçın, üstlerine gitmeyin, sizi sevdiklerine emin bile olsanız. Bir süre kendi sevginiz kendinize yeter.

Yalnız kalanlara hiç üzülmüyorum, kendi içlerinde yalnız olanlara acıyorum yalnızca.

Şubat 1988

Hangisi doğru?

18 yaşındaki genç kız acı çekiyordu. Âşık olduğu erkek, bir başka kızıdan hoşlanmış, bunu ona açıkça söylemişti. Erkek karar veremiyor, genç kız ne yapacağını bilemiyordu. Buna kız ciddi ciddi üzülmüyordu.

35-40 yaşlarında iki kadın, kızı karşılarına almış, öğüt veriyorlardı. Kız ıslak gözlerini kocaman kocaman açmış, umutla onları dinliyordu.

1. Kadın: “Hiçbir şey sürekli değildir, geçicidir. Çok yoğun yaşadığın mutluluklar da, çektiğin büyük acılar da biter. Bittikleri için de onların fazla hükümleri yoktur. Önemi olmayan şeylere fazla anlam yükleme, onlara gereğinden çok değer verme.”

2. Kadın: “Belli acılar da, mutluluklar da aynı şiddette sürmezler. Ama onlar yaşanır. Yaşanan şeylerse önemlidir. Onlara değer vermen gerekir. Mademki bir şeyleri yoğun yoğun duyuyorsun, on-

ları sev, onları duy. Böylece yaşamayı öğren.”

1. Kadın: “Bu duyguları hep yaşayacaksın. Bu aşk bir gün bitecek ve ben ne aptalmışım, bu denli üzüldüm diyeceksin. Ondan sonra geleni yaşamının en önemli şeyi sanıp, bu kez onun için acı çekeceksin. Hep böyle düşün, bu bitecek, o zaman neden üzülüyüm?”

2. Kadın: “Bu duyguları hep yaşayacaksın. Evet, belki sonunda ben ne aptalmışım diyeceksin. Ama olaylara hep bitecek gözüyle bakarsan nasıl tat alabilirsin ki? Yaşayacağın her şeyi önemse, yarın hiç gelmeyecekmiş gibi düşün. Bitecekmiş gibi düşünürsen, özen göstermeyi ihmal edersin. Bunu yaparsan, işte o zaman kendin bittiği hazırlamış olursun.”

1. Kadın: “Kimse kimseye duygularını belli etmemeli. Ne yazık ki aşk ilişkilerinde düzen böyle kurulmuş. Çok istesen de, çok sevsen de bunu belli etme. Belli edersen işin heyecanı kaçır. Karşındaki, o nasıl olsa var diye düşünür. O, hep diken üstünde olmalı, seni elinden kaçırmamak için çaba harcamalı.”

2. Kadın: “İnsanların birbirlerine verecekleri duygularından başka ne var ki? Eğer çok istiyorsan, çok seviyorsan, hiç çekinme, bunu belli et. En kötü olasılık karşılık görmemektir. Ne çıkar? En iyi olasılık ise doyusuya karşılık görmek değil midir? Ya böyle olur mu? Ya o da seni çok istiyor, çok seviyorsa? Ve o da bunu belli etmeye başlayacak mı? Bu fırsatı kaçırmaya değer mi, kurulu düzenin kurallarına uymak için? Doğru bir ilişki, zaten elden kaçırmamak için kurulur. İstemek ve sevmek çok sık yaşanan duygular değildir. Bunları kendince, kendi içinde saklı tutmanın mantığı ne olabilir? Bırak duyguların sende kalmasın, karşındakini hep diken üstünde tutmak sevgi değil, bencilliktir.”

1. Kadın: “Dünyaya bir kere gelinir. Ne yazık ki rahat yaşamak için plan program yapmak gerekir. Yoksa seni yutarlar, parçalarlar, hırpalarlar. Hele aşk ilişkisinde kendini doğal akışa bırakırsan, üzülen sen olursun. Akıllı ve bilinçli davran. Biraz katı olmakta yarar var. Acılara karşı kendine bir kabuk yarat.”

2. Kadın: “Aşk ilişkisinde plan program yapmak çok yanlış bir

şey. Bu aşkı yok eder. Sakın katılaşmak için uğraşma. Doğal ve içten ol. Bu yeter.”

Genç kız kocaman açılmış gözleriyle dinliyordu. Bu kadınların ikisini de çok seviyordu...

Ocak 1991

Diş macununun kapağı açık kalırsa

Güzelleşme kaygımızın bile sosyal yaşamda bize ne denli baskılar getirdiğini hiç düşünmüş müydünüz? Saçımız her zaman temiz ve bakımlı olacak, cildimiz kuruyup, pul pul dökülmeyecek, nemlendirilecek, makyaj yapılacak, makyaj geceleri mutlaka temizlenecek, bir besleyici krem sürülecek... Belki saçlar boyanacak, belki ağda yapılacak... Peki bu işler ne zaman yapılacak? Çalışıyorsanız, ya sabah ya akşam... Yani kocanızın evde olduğu saatlerde.

Geçenlerde bir kozmetik firmasının yetkilisi hanımlarla sohbet ediyorduk, bir kremden söz ederken, “Bunu gece kocanızın yanında bile sürebilirsiniz, şeffaftır belli olmaz” dedi. Ne zor iş... Şeffaf olan kaç tane ürün var ki! Hanımlardan biri de dedi ki, “Ben artık kocamın yanında kremimi de sürüyorum, saçımı da boyuyorum, ne yapayım vaktim yok...” Evimizi, çocuklarımızı ve kocalarımızı “bakımlı” yaptıktan sonra, kendimiz de harika olmalıyız.

Tertemiz, şık, güzel... Kadınlik zor iştir. Evlilik daha da zor iştir. İki insanın bir ömür birlikte olmak niyetiyle bir evin içine tıklamak zorunda oluşları öyle pembe hayallerle pek bağdaşmaz. Her el tu-tuşta titreyen içler, her göz göze gelişte eriyen yürekler, her sevişme-de atom bombası patlamış gibi sarsılan bedenler pek ortada görün-mez bir-iki yıl sonra. Başka şeyler çıkar ortaya. Yüze krem sürüp, saç sarmak gibi alışılmış ve ayrıntılı gibi görünen küçük şeyler ağır-lık kazanır. İrin gibi bir surat üzerine sürülmüş yeşil bir maske ve saça sarılmış bigudiler ile, pijamanın üzerinden sarkarak atletin al-tından fırlamış göbek ve karmakarışık dağınık saçlı, beş karış sakal-lı surat önem kazanır.

Bir eve tıklamak zorunda olduğumuz insanın en küçük davranış-ları bile bir an gelir sinirinizi bozar fena halde. (Hem erkeğin hem kadının tabii.)

Diş macunu ortadan sıkılmış ve kapağı açık bırakılmıştır. Tır-nak makasını çılgın gibi ararsınız, koyduğunuz yerde bulamazsınız. Ortalığa bırakılmış bir ayakkabıya takılır, tökezlersiniz. Sigaranın külleri tablanın içinde değil masaların ve halıların üzerindedir. Mu-şamba örtüyü hiç sevmesiniz ama, kumaş örtülerin lekeleriyle ba-şa çıkılamadığından hep muşambada yersiniz. Aylar, yıllar boyu bir başkasının gömleğinin ve de pantolonunun ütülü olmasından so-rumlu tutulursunuz. Yorgun argın eve gelip, tek başınıza somurtup oturma özgürlüğünüz bile yoktur, “Hadi sinemaya gidelim” ya da “Neden konuşmuyorsun, beni artık sevmiyor musun” cümleleriyle karşılaşsınız.

Ve işin tuhafı kardeşiniz ya da bir arkadaşınız diş macununun kapağını açık bıraktığında hiç orali olmazsınız da, birlikte yaşamak zorunda olduğunuz kişiye sinir oluverirsiniz. Oysa insanlar canları istedikleri zaman kapakları kapamamak gibi bir özgürlüğe sahip ol-malıdır. Sahiptirler de. Ama siz de açık kapaklara sinir olma öz-gürlüğüne sahipsinizdir.

O el tutmalar, o tatlı iltifatlar, o baygın bakmalar durmadan ge-riye giderken, bilinçaltına atılmış küçük küçük özgürlük kısıtlama-ları sinir ve gerilim şeklinde su yüzüne çıkarır. Kadınların roman-

tizm ihtiyacı hep kalır oysa. Duydukları en hoş söz ise şudur: “Da-
ha ne istiyorsun, beraberiz ya.”

Evlilik aleyhine laf etmek pek alışılmış bir şey değildir. Evlilik hep muhteşem bir tablo olarak sunulur ve aleyhinde konuşmak bir tabudur. Ama evli olan herkes bilir ki, gerçek bu yazdıklarımdır. Hep birlikte olma kararı yasalarla sınırlandırılmıştır ve bu duygu insanı yavaş yavaş, hissettirmeden, bir mengene gibi sıkar sıkar... Oysa insanın, bir ömür boyu aşka, sevgiye, ilgiye ve heyecanlı bir seks yaşamına gereksinimi vardır. Evlilikte bunlar nasıl korunur, bilemiyorum.

Ama en azından fazla iç içe olmadan, ayrı dünyalar edinerek, birbirinin çok gizli taraflarını öğrenmeyerek, laubali olmadan, bir saygı çerçevesi içinde biraz korunabilir.

Ha, tabii bir de, açık bırakılmış dış macunu kapakları konusundaki, karşısındakini özgür bırakmayı bilerek, buna sinirlenmemeyi öğrenerek belki.

Mayıs 1986

Yorumsuz

İki kadın söyleşiyor: “Evlenmeden önce çalışıyordum. Yine de çalışıyorum ama öyle zor kabul ettirdim ki. Ne gerek varmış. O para kazanıyormuş ya. O kadar okudum, evde oturamam dedim. Bir yıl çalıştırmadı. Sonunda öylesine bunalıma düştüm ki, izin vermek zorunda kaldı.”

“Ne izini? Ne için izin? Ben de evlenmeden çalışıyordum. Evlenirken, işe devam edecek misin diye sordu. Bu soruya bile şaşırdım. İkimiz de yüksek tahsil yapmıştık. O çalışacaktı, ben neden çalışmayacaktım? Şaşkınlıkla yüzüne baktım. Tabii dedim. Soruş o soruş.”

“Geceleri sık sık dışarıda kalıyor. Eve çok geç geliyor. İş arkadaşlarıyla yemekler yiyor, içki içiyorlarmış. Bu çok doğal diyor. Önceleri ses çıkarmadım. Sonra ben de liseden arkadaşlarımla buluşmaya başladım. İş dönüşü, ayda bir, birimizin evinde toplanıp

yemek yiyorduk. Buna izin vermedi. Kadın tek başına eğlenceye gidemezmiş.”

“O da arada sırada erkek arkadaşlarıyla çıkıyor. Maça gidiyor. Bunların keyfi büyük biliyorum. Ama ben de iş yemeklerine tek başıma gidiyorum. Çünkü herkes tek başına geliyor. Onun nasıl dışarda kendi dünyası varsa, benim de var. Bu dünyalarımızda da birbirimizi küçük düşürmezsek, yasaklamak ne demek?”

“Akşamüstleri yorgun argın eve dönüyorum. Bütün gecem mutfakta geçiyor. Evin içi zevksiz bir hale dönüştü. Mutlaka zeytinyağlı yemek ister. Eve gel, yemek pişir, sofrayı kur, bulaşıkları yıka. Kahveyi pişir. Bitkin durumda televizyonun karşısına geç. Bulaşık asla yıkamaz. Yemekten anlamaz. Sofradan bir tabak kaldırdığı günler ne mutlu bana. Bunlar kadın işiymiş. O da tamirat filan yapıyormuş ya?”

“Biz de genellikle evde oturuyoruz. Ama her işi bir zevk haline getirdik. O da bulaşık yıkamaz. Sevmiyor. Ama ben mutfağa girer girmez, arkamdan gelir. Çalkalamaya başlar. Zaten yakında makine alacağız... Sofrayı ikimiz kurar, kaldırırız. Yemekleri de ikimiz yaparız. Ben domatesi doğrarken, o soğanını doğrar, o salatayı yaparken ben pilav pişiririm. Ortalığı dağıtmaz, dağıtırsa da kendi toplar. Çünkü o dağıtmıştır. Bütün bu işleri yaparken de konuşuruz. O günkü işimizi anlatırız. İkimiz de çalıştığımız için, içerde ayaklarını uzatıp, benden hizmet beklemekten utanıyor herhalde. Ama paylaşılmınca işler zevkleniyor, daha az yoruluyoruz.”

“Ailesine çok bağlı. Haftada bir, bize çağırır. Bir kez de biz gideriz. Onlar geldiğinde de bana yardım etmez. Annesi sürekli evi eleştirir. Benim çalışmamı kınar. İki işi de yarım yapıyorsun der. Onlar geldiği zaman, her tarafım geriliyor. Hem kaç kişiye hizmet ediyorum, hem beğenilmiyor, eleştiriliyorum. Sanki kimse benden memnun değil. Annesi yine beğenmeyecek diye elim ayağıma dolaşıyor.”

“O da ailesine düşkündür. Önceleri onun annesi de beni beğenmemişti, ama sonra dost olduk. Beni kızı gibi sever. Çünkü oğlunu çok sevdiğimi biliyor. Onlar geldiğinde paniğe kapılmıyorum. Ben oğlunun satın aldığı, dört dörtlük olması gereken bir mal değilim.

Benim de herkes gibi kusurlarım var. Bunu onlara anlattım. Dertlerimi de onlara döktüm. Yardıma gereksinim duydukları zaman, içtenlikle koştum. Eleştirilecek bir yanımla varsa yüzüme söylerler. Ben de onlara söylerim. Sevdiğim adamın ailesiyle dost olmamak için bir neden yok ki. İkimiz de kendi ailelerimizi özleyince gidip görürüz.

İlle de ikimiz birden, resmî ziyaretler yapacağız diye bir koşul yoktur.”

“Çok kıskanç. Bir toplulukta kendisi her şeyi yapıyor. Başka kadınlarla dans ediyor, konuşuyor. Benim yanıma bir erkek sokulsa, gözünü dikip bakıyor, sonra da kıyamet koparıyor.”

“İnsanlar sevince kıskanç oluyorlar. Ama evlilik iki tarafın da eşitlik ilkesiyle gerçekleştirdiği bir kurum. O ne yaparsa, ben de yapabilirim. Bu iki kişi arasındaki anlaşmaya bağlı.”

“Sen bambaşka birisin, hep gençsin, güzelsin, neşelisin. Bir de bana bak.”

“Ben bambaşka değilim. Sadece savunduğum şeylere gerçekten inanıyorum. Bir insanım ve bir insanla beraberim. Çok sevdiğim bir dostla, birlikte yaşıyoruz. Yaşamı paylaşarak... Mutluyum.”

“Medeni Kanun değişirse, kendi soyadımı kullanacağım. Özgür olmak istiyorum!”

“Ben onunkini kullanıyorum ve hep onu kullanacağım.

Ağustos 1983

Aşk paragrafı

Emek verilir, özen gösterilir, büyötmek, beslemek için çalışılır, hep böyle kalsın, hiç bitmesin istenir... Somut, gözle görölür, yaşanan bir şey gibidir aşk... Ve sevgi.

İlk başta heyecanlar çekilir... Onu durmadan görmek istemek, onunla bir telefon konuşması için koşu koşu eve gitmek, telefon çalmayınca, üzölmek, hatta ağlamak... İlk belirtileridir aşkın. Sonra birliktelik başlar. Eğer sizin için kusur olan bir şey, çok kızdıran bir durum, o kişide size sevimli gelmeye başlıyorsa, işte ikinci belirtisi kapınızı çalmış demektir aşkın. Başkasında “ne sinir” dediğiniz şey, onda “ne şeker” olmuştur artık ve bu ne güzeldir, ne hoştur...

Ama canlı şeyler bir gün yok olur gider... Tıpkı insanlar gibi, bir de bakarsınız ki, aşk da yok olmuş, kül olmuş, bitmiş... Hem de pat diye değil, yavaş yavaş, üze üze, ağlata ağlata... Ne olduğunu anla-

yamadan. Çünkü emek verilmez olunmuştur artık, çünkü özen gösterilmez olmuştur.

Artık o “nasıl olsa var”dır ve büyütme beslemek için kimse çabalamaz. Yine hiç bitmesin istenir, ve işin acısı hiç bitmeyecek sanılır. Oysa artık, o hep var olana duyulan ilgisizlik ve saygısızlık yüzünden, o yok olmaya yüz tutmuştur bile... Acılar içinde bırakarak insanı çeker gider.

Ama yine gelir... Bazılarının inançlarının aksine –hani insan ancak bir kez âşık olur diye düşünenler vardır ya– o yine gelir, belki de daha yumuşak gelir, belki de daha şiddetli. Ama mutlaka gelir. Her bitiş bir yeninin başlangıcı değil midir? Tabî “yeniden” ürkmemek, yeniden kaçmamak koşuluyla.

Olumsuz ruhlarımızı, olumluya doğru çevirirsek, bitişlere ağlamak yerine, yeniler için sevinç duymaya çalışırsak, şu bize armağan olarak verilen yaşam içinde, daha mutlu yaşamaz mıyız, ta ki elimizden geri alınana dek. Yaşarız elbette ama... her şeye yeniden başlarız... Şu her şeye çok iyi eren aklımız, aşk konusunda her zaman, her durumda kara cahildir çünkü. Öyle şiddetli başlar, öyle keyif verir ki, bunu da hiç bitmeyecek sanırız. Bu seferki bambaşkadır, bu hiçbirine benzemez... Hayır... Hayır... Bu asla bitmez.

Oysa bir şeyi bitmeyecek zannetmek, yapılan en büyük yanıltır. Bozuk para gibi harcanır elde var olanlar. Ne kendine özen gösterir kişi bundan böyle, ne ona. Hiç gitmeyecek, hiç bitmeyecektir ya... “O nasıl olsa var, beni seviyor” düşüncesi var ya... İlgiyi azaltır, arzuyu bitirir, ateşi söndürür, kalpleri kırar. Ve “nasıl olsa var olmayan” biri, gizli gizli bir yerlerde hep bekler durur. O hepsinden güzeldir, daha akıllıdır, erişilmezdir. O üzülmeli, kırılmamalı, onunla sürekli ilgilenilmeli ona şefkat gösterilmeli, saygı duyulmalıdır... Yapılır da... Ta ki “nasıl olsa hep var” oluncaya dek.

Bir kez daha anımsatmak istiyorum. Aşk hep vardır, hep gelir, ama onu bulmak, onu dolu dolu yaşamak pek de öyle kolay değildir. Kaç kişi tanırırsınız, ama hiçbirisiyle gece yarısına kadar telefonda konuşmazsınız, hiçbirisiyle yorgun argın şafak söküne dek söy-

leşmezsiniz, her birinin kusuru gözünüzde büyür büyür... Hiçbirine dokunmak, durmadan dokunmak istemezsiniz...

İşte bunu bulunca değerini bilin... Doyasıya yaşayın, korkmayın... Aşk, yaşamın en güzel paragraflarından biridir... Kapatmak için özen gösterin ona.

Mayıs 1988

İşte bunlar aşktır!

Aslında aşk yok... Ya da var. Kim bunu tanımlayabilmiş, kim doğruyu bulmuş ki? Görmüş geçirmiş, epeyce yaşamış kişiler diyorlar ki, insanın yaşamına bir sürü kişi girer, hatta belki aynı anda iki-üç kişi birden vardır. Ama bunca kişinin içinden bir kaçına farklı duygular duyarsınız. Ötekiler sıradandır, birkaç kişi farklıdır, işte bu aşktır. Peki öyle olsun ama neden bu birkaç kişi farklıdır? Bunun yanıtı yok. Çevrenizde pek çok karşı cins vardır, hoşturlar, yakışıklıdırlar, size karşı çok iyidirler, ama belki de siz en az hoş olanına, sizi en az iyi davrananına ilgi duyarsınız. Sevişmek ve öpüşmek, yani dokunmak bile, onunla farklıdır. Neden? Fizikten mi kimyadan mı, ben bilemiyorum nedenini, bir bilen olduğunu da sanmıyorum. Nasıl anlayacağız peki âşık olduğumuzu, içlerinden kimin “farklı” olduğunu? Şöyle:

– Yanınızdaki kişi horluyorsa, yanından kaçıp gitmek, tekmele-

mek ya da yumruklamak, gırtlığına sarılmak gibi duygular yerine, hafifçe dokunarak ve öperek uyanmasını sağlıyorsanız, bu aşktır.

– Birlikte olduğunuz kişinin bir başkasıyla daha birlikte olduğunu öğrendiğinizde, hemen onu terk etmek yerine, ne yapalım bundan böyle poligam yaşayacağız demek ki diye düşünürseniz, bu aşktır.

– Yemek yapmaktan nefret ettiğiniz halde, onun sevdiği bir yemeği hiç sıkılmadan pişiriyorsanız, bu aşktır.

– Ondan telefon beklerken, yapmanız gereken işe konsantre olamıyor, bir kitaptaki cümleyi üç-dört kez okuyor, evden çıkamıyorsanız, bu aşktır.

– Seviştikten sonra hemen kalkıp giyinip eve gitmek ya da onun kendi evine gitmesini istemeyip, birlikte uyumayı istiyorsanız, bu aşktır.

– Gitmeyi çok arzuladığınız bir konser ya da eğlenceden, o istemiyor diye vazgeçiyorsanız, bu aşktır.

– Akşamı nasıl geçireceğinizi düşünürken, önceliği ona bırakıyor, ancak o yoksa başka şeyler yapıyorsanız, bu aşktır.

– Uzun zamandır unuttuğumuz bir duyguyu, örneğin özlem duygusunu, yeniden anımsadınızsa, bu aşktır.

– En sevdiğiniz tatlının, yarısını olmasa bile, bir çatalını ona verebiliyorsanız, bu aşktır.

– Onunla birlikteyken işkembe çorbanızı sarmısaksız içiyorsanız, bu aşktır.

– O, aşırı durumda nezle, öksürük ve gripken, geceyi onunla birlikte geçirmeyi başarabiliyorsanız, bu aşktır.

– Orgazm olamadığınız zamanlarda, sinirlenmiyor, ona sarılıp uyumaktan da o ölçüde keyif alıyorsanız, bu aşktır.

– Sizi hep aynı ucuz yerlere davet ederek, davetleri konusunda hiç yaratıcılık yapmadığı halde, tıngır mıngır peşinden gidip, aynı mekânlarda aynı yemekleri yiyorsanız, bu aşktır.

– O asık suratlı, yorgun, sıkıntı içinde, hiç konuşmadan, gülmeden, sizinle ilgilenmeden oturduğu halde, siz de onun yanında uslu uslu oturup, o gece kaçırdığınız partinin ardından ah vah etmi-

yorsanız, bu aşktır.

– Tek eşlilikten hoşlanmadığınız, poligamiyi savunduğunuz halde, birdenbire tek eşli oluvermişseniz, bu aşktır.

– Karşınızda beliriveren çok güzel ve yakışıklı birini fark etmiyor, ona gözünün ucuyla bile bakma ihtiyacı göstermiyorsanız, bu aşktır.

– Ondan bir dakika bile ayrı kalmamak, birlikte olduğunuz her saniyeyi onun yanında geçirmek için, tuvalete bile gitmekten vazgeçiyorsanız, bu aşktır.

– Burnunda çıkan koca, kırmızı sivilcenin onun güzelliğini bozmadığını düşünüyor, hatta arada bir uzanıp o sivilceyi öpüyorsanız, bu aşktır.

– Bir sevişme içinde canınızı acıtınca, içinizden okkalı bir küfür savurmuyor, o can acısı sonucunda bedeninizde oluşan morluklara sevgiyle, arzuyla bakıyorsanız, bu aşktır.

– Yurtdışı gezilerinde elinizde kalan son parayla kendinize parfüm alacak yerde, ona after shave alıyorsanız, bu aşktır.

Bazı kavramlara aşırı anlam yüklememek gerekir derken bunları kastediyorum işte. Eğer bu anlattıklarımın biri ya da tümü farklı duygularsa gerçekten o zaman bunlar aşktır. Zaten daha fazlasını ne yapacaksınız ki? Keşke herkes bu duyguları tadabilse.

Temmuz 1991

Neden olmasın?

“Cimrilik hiç de kötü bir şey değildir... Batı ülkelerinde insanlar birbirlerine hiçbir şey ikram etmezlermiş. Hatta birinden sigara istediğiniz zaman, bunun parasını alırlarmış. Neden olmasın? Herkesin o kadar az parası var ki ve bu para da öyle zor kazanılıyor ki, neden kendi yemeyip başkasına yedirsin?...”

“İlle de hoşgörölü olmak gerekmez... Hoşgöre göre, sonunda aptal konumuna düşer insan. Onu hoşgör, ötekini hoşgör, e peki kendini kim hoşgörecektir? Her davranışı, her aptallığı, her kaba sabalığı hoşgörürsek, bu hareketler hiç bitmez. Onun için kesinlikle hoşgörölü olmamak gerekir...”

“Özveri çok yanlış bir şeydir. Özvere vere, sonunda kendi özünüz yiter gider. Herkesi öyle bir alıştırırsınız ki özvermeye, bunu yapmadığınız zaman, boşu boşuna kötü kişi olursunuz. Neden, kimin için özveresiniz? Özverili olmak demek, kendinden pek çok

şey yitirmek demektir. Hiçbir zaman özverili olmamalı. Çünkü özveri genellikle karşılıklı olmuyor ve insan yaşamının sonuna geldiğinde, özvere vere hiçbir şey yaşayamadığını fark ediyor.”

“Bencil olmak iyi bir niteliktir. İnsanı mutlu eder. Çünkü bencil olursa, her şeyi kendi istediği gibi yaşayabilir insan. Bencil olmazsa, başkalarına uyması gerekir ki bu da genellikle istemediği şeyleri yapması demektir. Bencil olmalı, kendi istekleri, arzularına göre yaşamalı, canının istemediği hiçbir şeyi yapmamalıdır ki bu ölümlü dünyada zevk için yaşasın.”

“Uyumun doğru bir davranış olduğunu söyleyenler çok yanlışlar. Uyum ya da uzlaşma insanı kendi benliğinden eder. Sağınıza, solunuza, çevrenize uyum göstermek için çabalarsınız, kişiliksiz biri olur çıkarsınız. Ancak uyumsuzluk yanlışları ve eğrileri düzeltme de işe yarayabilir. Uyum doğru da olsa, yanlış da, kurulu düzenin aynen yürümesini sağlar ki, bu da gelişmeyi engeller.”

“Gurur pek akıllıca sayılmaz. Gurur insanın pek çok şeyi yaşamasını, tatmasını engeller. Saçma sapan gurur kuralları uğruna, insan pek çok şeyi ister ama yapamaz. Gururun altına, bu yüce bir şeymiş gibi sığınmak, güçsüz kişilerin davranışıdır. Gurur adına insan kendisini karşısındakinden küçük görür aslında. Doğal ve kompleksiz kişiler gurur saplantısına batmazlar. Bu o kişiye daha bir içtenlik getirir.”

“Aşk insana mutluluktan çok acı getirir. Hele tutku haline gelmiş bir aşk daha çok ilkel insanlara özgüdür. Yeryüzünde milyonlarca kişi yaşarken, ondan başka birisini böylesine sevmeyeceğine inanan insan, kendine güvenmiyor demektir. Kendine güvenen insan, aşka yani tek bir kişiye bu kadar gereksiz anlam yüklemes. Çünkü yaşanan aşkın dozu hiçbir zaman eşit değildir ve dozunu kaçırın tutsak olur.”

“Savaş her zaman yanlış değildir. Savaşmayan kişi hakkını koruyamaz. Eğer savaşmaktan korkarsak, her önüne gelen yumruğu beynimizin üzerine indiriverir, her istediğini benimsetir. Savaştan korkanlar, ezilmeye mahkûmdurlar. Savaşmak, hakkını aramaktır.”

“Korkaklık genellikle yararlı bir huydur. Ben hiçbir şeyden

korkmam demek insanları aptal yerine koymak, kendini kandırmak, kendine güvenmemek anlamına gelir. Yeryüzünde korkulacak tonlarca şey vardır, bundan korkup önlem alınmazsa, biri başına geldiğinde insanın ödü patlar ve zarar görür.

İnsan pek çok şeyden korkmalıdır ki, korktuğu başına gelmesin.”

Bunları bir düşünün isterseniz... Neden olmasın?

Haziran 1991

Bir annenin yaşamı

Üç taneydiler, kalorifer dairesinin bahçe girişindeki kapı kovuğundaki karton kutunun içinde, uyuyor gibiydiler. Parmak kadar dılar ve bir elden biraz büyükçe anneleri vardı. Bir de bir el kadar büyümüş olan, bir önceki doğumdan kalan, ortanca.

Sabah işe gitmeden annelerine süt götürdüğümde kutusundan çıkmış, büyük yavrusunu emziriyordu. Oysa o, emzik yavrusu olmaktan çıkmıştı. Sütü önüne koydum, irkildi gözünü dikti, yalandı, ama yerinden kalkmadı. Önce büyük yavrusunu besleme işini bitirecek, ondan sonra ekmekli sütünü içecek, sonra da gözü açılmayan ötekileri emzirecekti. Sıksası çıkmıştı, tüyleri de olmasa, kemik içindeydi, elinize aldığınızda yok gibiydi, ağırlıksız...

Akşam eve döndüğümde, koşa koşa kutuyu görmeye gittiğimde bir de baktım ki kutu boş... Anne de yok ortalıkta, ortanca yavru hoplayıp zıplıyor... Alt kattaki komşum dedi ki, kapıcımız yanlış-

lıkla oraya tahta parçaları atmış, anne endişelenmiş, şu köşedeki, pek hareket etmeyen otomobilin altına taşımış üçünü de... Otomobilin altına...

Ne bilsin ufak tefek, sıska kedicik. O ancak otomobilin, parkın en az girip çıkan otomobili olduğunu fark etmiş. Onun için yavrularını onun altına taşımış ama, ne bilsin hareket ettiğinde, tümünün de ezilme olasılığı bulunduğunu. Çünkü o çevreyi tanıyacak zaman bulamamış, deney kazanamamış ki, yılda iki kez doğuruyor, tam onlar büyüyor yine gebe kalıyor, üstelik çok da iyi bir anne, yavrusu büyüyünce bile terk edemiyor.

Ama ne yazık ki, hiçbir şey öğrenememiş, zaman olmamış. Çocuk doğur, çocuk bak, onları besle, büyüt, parka girip çıkanlara hırlama, sevimli olmaya çalış...

Komşumla birlikte, tümünü arabanın altından çıkarıyoruz. Komşum, ben bunları gizli gizli besliyorum diyor. Neden gizli gizli, kötü bir iş değil ki bu? Kimbilir bahçeye alıştırıyorum diye kızanlar, istemeyenler olabilir diyor. Doğru ya, hem sevmezler, hem de seveni sevmezler.

Anneyi ve üç yavrusunu alıp balkonuma çıkarıyorum, büyüye ne kadar kalsınlar, burada güvendeler, ama anne çılgına dönüyor, balkondan aşağı atladı, atlayacak miyav miyav diye aşağı sarkıp öteki yavrusunu çağırıyor.

Baktım olmayacak, karnını doyurup bebekleriyle birlikte yine aşağı taşıyorum, kömürlüğün kapısına yerleştiriyorum. Daha arkamı dönmeden, tek tek bütün yavruları yine arabanın altına taşıyor. Ben unutmuştum kapıcının oraya tahta parçaları attığını, o unutmamış.

Her gün gidip bakıyorum, o hırpalanmış sıskacık anne, arabanın altından hiç çıkmıyor. Bütün yaşamı üç küçük bebesini ve bir büyümüş yavrusunu emzirmek ve arada bir karnını doyurmak için sağa sola koşmakla geçiyor. Dikkat ediyorum, öteki kediler, erkek olanları, bahçede hoplayıp zıplıyorlar, ama bu annenin, bir kez olsun, bir ağaca tırmandığını görmedim. Artık neşesi kalmamış, zaten neşesi kalsa bile zamanı yok, kendisin gebe bırakan erkekte or-

talıktan toz olmuş, yavruları bile umurunda değil...

Ya bir de komşular kediye kızıp, bahçeden dışarı atsalardı, hadi büyük kendini kurtarmış, üç tane gözü açılmamış bebesiyle sıska kediciğe kim el uzatırdı, kim?

Ağustos 1987

Dizzy babam olsaydı?

Kısa boylu, hafif göbekli, kır saçlı, tonton ihtiyar sahneye dans ederek çıktı. 71 yaşındaki adam, küçük küçük adımlar atarak dans ettikten sonra, trompetini aldı ve yanaklarını bir balon gibi şişirerek çalmaya başladı. Trompetini üflemediği zamanlarda sahnede kıpır kıpır oynuyor, tempo tutuyor ve orkestrasını yönetiyordu... Yönetirken de orkestrada çalan arkadaşlarıyla şakalaşmadan duramıyordu.

Bu yaşlı ama dinamik, hiç yorulmayan, bıkmayan bir şeyler yaratan, insanlara mutluluk veren kişileri gördükçe nedense bir hüzün basar içime. Hatta belki de bir yalnızlık kaplar yüreğimi... Bilemiyorum bu bir baba özlemi midir nedir? O akşam da yılların caz ustası Dizzy Gillespie'yi seyrederken, gidip o tombul yanaklarını sık-mak, şişman göbeğine sarılmak geçti içimden ve düşündüm: "Dizzy benim babam olsaydı..."

Dizzy benim babam olsaydı ya da bütün babalar trompet çalsaydı... Aile yapımızda, yetiştiriliş biçimimizde, evdeki havada nasıl farklılıklar olurdu acaba? Eğer babalarımız trompet çalsaydı ve evin içinde step dansları yapsaydı, sanırım bugünkü küskün suratlar, kompleksler, ciddî havalar, gerginlikler en aza inerdi. Dizzy benim babam olsaydı, evdeki çocukları yeryüzü kötülüklerinden korumak için eve hapsetmeyi değil, neşe içinde dans etmeyi öğretirdi belki...

Belki de babalarımız trompet çalıp dans etselerdi, çocuklarını kucaklamayı da bilirlerdi. Eğer babalarımız kendilerini erkeklik duygularının içine hapsetmeyip bir şeyler bestelemeyi deneselerdi, evde hoplayıp zıplamayı küçüklük saymasalardı, ortalıkta kucaklanmaya hasret, şefkat yoksunu bunca insan birikmezdi.

Dizzy bizim babamız olsaydı, annemizi de sık sık kucaklardı, ona besteler yapar, akşamları balkonda trompetiyle ona çalardı, kimbilir? Annemiz de onun trompetinin eşliğinde yumuşacık danslar eder, sonra aralarına çocuklarını da alır, birbirlerine sarılır, öperlerdi.

Eğer bizim babalarımız trompet çalsalardı ya da bir beste yapabilselerdi çok iyi biliyorum, evlerdeki o gergin hava olmazdı. Sevginin sahibiyeti, kıskançlık, egemenlik demek olmadığını bilirdi o babalar. Belki çocuklarına da aşılardı bir trompetin nağmelerinde uçup gitmeyi, insanları sevmeyi, neşeyi.

O babalarımız ki, soğuktular, gülmezlerdi, okşamaz ve öpmezlerdi ve biz onları hep severdik... O babalarımız ki gözlerinin içine gözlerimizi diker, bir sözcük, bir dokunuş beklerdik boşu boşuna... O zamanlar bilemezdik, onlar erkektir ve erkekler duygularını belli etmemeliydiler. Onlara anneleri böyle öğretmişti, şimdi onlar da çocuklarına katılığı, duygusuzluğu, baskıyı, kısıtlamayı öğretiyorlardı. Erkekler efendiydiler ve herkes onlara saygı göstermeliydi ve efendiler duygularını belli etmemeliydi. Duygularını belli etmeden, sevmeden, okşamadan birer birer gittiler, gidiyorlar.

O zamanlar evde dans eden, beste yapan, trompet çalan babaların da olabileceğini hiç bilmezdik. Ve bu babaların çocuklarını sevip okşayabileceğini, erkeklik gururuyla bunları birbirine karıştır-

madan, evin annesiyle ve evin çocuklarıyla dans edebileceklerini düşünemezdik. Keşke anneler çocuklarına küçükken birer trompet alsalar da, onlar da yanaklarını şişire şişire çalsalar, sonra da büyüyünce evde ailesiyle birlikte dans etseler. Bugün hepimiz daha mutlu, daha neşeli olmaz mıydık acaba?

Evet Gillespie'yi dinlerken hep gerilere gittim ve hüznlendim. Babam Dizzy olsaydı ve evimizden trompet sesleri yankılansaydı, bu hüznü içimizde yine taşır mıydık acaba?

Ağustos 1988

Mutsuz olduğunuz ortamdan kurtulma cesareti

Bir yeni yıl yazısı yazmak gerek... Evet mutlaka gerek... Bir yeni yıl yazısı yazacağım ve bu yazıda diyeceğim ki: yeni bir yıl daha geldi sevgili okurlar. Bari bu yıl geğmişteki hatalarımızı yinelemeyelim, bari bu yıl güzel bir özeleştiri yapalım, bari bu yıl insanları kırmamayı, boş şeyler için üzülmemeyi, insanları anlamayı ve sevmeyi gerđekten düşünüp, deneyelim.

“şu ölümlü dünyada” sözünü sık sık kullanıyoruz. Bari bu yıl “şu ölümlü dünyada”, sıkılmadan, sıkmadan, pireyi deve yapmadan yaşamayı sürdürelim... Yaşayıp gidiyoruz işte... Tabii ki, kötü şeyler olmaması için uğraşmak, hep iyinin, güzelin peşinde olmak doğal... Ama ya olursa? Ne olur? Sınıfta kalsak ne olur? Çocuğumuz yabancı okulun sınavını kazanamasa ne olur? Eşimizle kavga etsek ne olur? Sevgilimizden ayrılacak ne olur? Evlensek ne olur? Boşansak ne olur? Yaptığımız şeyin doğruluğuna inanarak yaşarsak, yaptığımız

iş i seversek, içinde bulunduğumuz duruma saygı duyarsak... Gerisi ne olursa olsun... Olmaz mı? Böyle yılbaşı yazısı olmayacak galiba. Gelin yine yazmayalım da konuşalım biz yine sizinle.

Bu sayıda kitap sayfasında tanıttığımız, *Bir Kadın İki Kadın* kitabını ben de okudum. İlginç bir kitap. Önce her şey biraz abartılı geliyor insana ama, bu tür yaşam biçimleri olan, öyle çok kadın var ki. “Seçimini yapmış, fakat hâlâ acaba diye düşünen kadınların öyküsü.” Doğru bir söz ve çok genel. Seçimini yapmış, fakat hâlâ acaba demeyen kadın var mıdır bilemiyorum... Mutlaka vardır. Ama onlar demeseler de, arkalarında yüzlerce “acaba” yaşanmıyor mu sanki? Seçimimizi yaptığımızda bir şeye “evet” derken, ötekine “hayır” diyoruz. “Acaba” doğru mu yapıyoruz? Ya “hayır” dediğimiz şey ileride bizi daha mutlu edecekse? Kitaptaki iki kadından biri evlenip, yakışıklı, başarılı kocasıyla güzel bir evde, kaliteli arkadaşlar arasında oturup, çocuklarını yetiştirerek mutlu olacağını sanıyor...

Kadınlardan öteki, evliliğe hayır deyip, heyecan ve macera dolu özgür bir yaşam sürerek ve son derece başarılı bir iş kadını olup, önemli bir yerin genel müdürlüğüne gelerek mutlu olmayı seçiyor. Kitabı belki okursunuz ama ben biraz tatsız bir şey yaparak sonu hakkında ipucu vereceğim. Bu iki kadın da, 40 yaşlarında, seçtikleri öteki yaşam biçimine doğru koşuyorlar. Biri özgürlüğü ve iş dünyasını seçerken, öteki işini gücünü bırakıp, sevdiği adamın peşinden giderek, evliliği seçiyor... Evet, mutlu olacağımız yolu seçerken, doğru mu yanlış mı yaptığımızı bilmiyoruz. Bu doğru...

Ama daha da etkileyici olanı, mutsuz olduğumuzu hissedince, ya da öteki unsurun daha başarılı olacağını anladığımızda hemen ona doğru koşmalıyız düşüncesi... Mutsuz olduğumuzu kesinlikle anladığımız ortamdan kurtulmak cesareti. Mutluluğun çözümü galiba burada yatıyor... Kadınlı, erkekli, bu cesareti yaratabilmemiz de yatıyor. Çevremde tek tük de olsa, bu gücü gösterebilen kadın ve erkekler tanıyorum. Ve bu kişilerin ötekilerden daha canlı, daha neşeli, daha sevecen ve daha mutlu olduklarını görüyordum. “Haklısın ama koşullarımız elverişli değil ki...” Elverişli olsa, zaten iş kolay. Marifet, değilken yapabilmekte... İş hayatı olsun, özel hayat olsun...

Sevmediğimiz, saygı duymadığımız şeyden uzaklaşabilmek...

Düzeltemek mümkün değilse tabî. Sakın “savaşmaktan kaçış”ı savunduğum sanılmasın. Kitabı okursanız sanıyorum sonunda siz de şu düşüncelere kapılacaksınız. Neden ille de “cılık çıkmış, erkek egemenliğine dayanan monoton ve mutsuz evlilikler” ya da “katı, duygusuz, özgür ve yalnız bir kadının iş hayatındaki mutlak başarısı”... Bir kadının hem başarılı bir iş hayatı, hem de huzur içinde tatlı bir yuvası bir arada olamaz mı? Olamayacak mı?

Ocak 1984

Kadın kocasından ayrılmış...

Bir kadın kocasından ayrılmış, ev zaten kendisininmiş, çalışıyor-muş da, eskisi gibi yaşamını sürdürme niyetindeymiş. Kocasıyla hiç geçinemediği, kocası çok huysuz olduğu için, aynı hayatı yalnız başına ama huzurlu yaşamı deyip ayrılmış işte. Fakat ayrılmasına karşın, yalnız yaşamını sürdürememiş, çünkü her ne olduysa kocası o evden gitmemiş. Zaten adam ayrılmaya pek gönüllü değilmiş, bugün giderim, yarın gideceğim diye oturmuş kalmış evde. Öyle pek yüksek maaşlı biri değilmiş zaten, bir türlü kesesine göre bir ev bulamıyormuş, yalnızca odalarını ayırmışlar, yaşam eskisi gibi sürüp dürmüş...

Günlerden bir gün, kadın, altı-yedi ay sonra bir başkalık olduğunu sezmiş evde. Kadının çocuğu bile daha bir huzurluymuş sanki. Çevresine bakıyormuş, her şey olduğu gibi duruyor, evde yine üç kişiler, düzen aynı düzen ama bir başkalık var, üstelik de,

“hoş” bir başkalık var.

Ve birden anlamış kadın bu “hoş”luğun nedenini. Adam boşanmalı beri artık evde hır gür çıkarmıyormuş. Evi, odasını eskisi gibi darmadağın edip bırakmıyormuş, çorapları kedi ölüsü gibi çıkardığı yerde değilmiş artık, kaldırıp çorap torbasına koyuyor ya da gelir gelmez lavaboda yıkayıveriyormuş. Ayakkabıları da holün ortasında gelişigüzel atılı değilmiş, hemen terliklerini giyiyor, ayakkabılarını yerine kaldırıyormuş...

Pantolonunu ve gömleklerini de kendisi ütölüyormuş, bir gün bile karısı işe yetişmek için hazırlanıyorken, “Gömleklerimi ütüle!” diye bağırmamış. Adam kadın işten geç döndüğünde ya da arkadaşlarıyla bir yere gittiğinde de kızgın kızgın saatine bakıp kavga çıkarmıyormuş artık, güler yüzle bakıp, “Yoruldu mu?” diye soruyormuş... Hatta birkaç kez, yorgunsundur, kahve yapayım mı sana?” bile demiş.

Kızına da çok iyi davranıyormuş... Kırık not alınca, arkadaşlarıyla gezmeye gidince bağırıp çağıran, “sert baba” gibi değil de, iyi yürekli ve tatlı tatlı öğütler veren bir amca gibi davranıyormuş. Kızları da onlar boşanmalı beri ne denli rahat, ne denli güvenliymiş...

Adam bir gece kadının oda kapısını tıklatmış... Yatağa yaklaşmış, kadının saçlarını okşamış uzun uzun... Yüzünü, tüm bedenini okşamış...

Kadının o kadar hoşuna gitmiş, o kadar hoşuna gitmiş ki, uyuyor gibi yapmış, hiç sesini çıkarmamış. Adam yavaşta koynuna girmiş eski karısının, kadın artık uyanmış tabii ve uzun uzun sevişmişler... Kadın kocasıyla epeydir bu denli güzel seviştiğini hatırlamıyormuş hiç. Adam kadını mutlu etmek için elinden geleni yapmış...

Kadın bakmış ki her şey çok güzel, çok hoş, bir evde bir kadın bir erkek yaşamak olmaz, bari yine evlenelim demiş ve eski kocasıyla evlenmişler... Artık evlilermiş, imza atmışlar... Kadın yine onun soyadını taşımaya başlamış, onun “karısı” olmuş.

Aradan çok değil, iki-üç ay geçmiş ki, kadın bir şeyleri fark etmeye başlamış yeniden. Çoraplar yine ortadaymış ve hiç yıkanmı-

yormuş, ayakkabılar da holün ortasında bir başkası tarafından kaldırılmayı bekliyormuş, kadın eve geç gelirse kıyametler kopuyormuş, falanca beyin karısı bu saatlere kadar nerede diyecek etraftakiler diye... Kadın işe yetişmeye çalışırken adam “Gömleğimi ütüle!” diye sesleniyormuş...

Adam bir kez bile kahve pişirmemiş... Sevişmeler de yine eskisi gibi, çabucak ve tekdüze olmuş, öyle uzun uzun saç okşamalar filan kalmamış ortada...

Kadın öyle şaşırmış ki bu duruma...

Haziran 1988

Nasıl kırılıyor şu gurur

Genç sevgililer ayrılmışlar, ama hâlâ birbirlerini seviyorlarmış... İki aydır görüşmemişler ve adam çok özlemiş kızı... “Peki neden aramıyorsun o zaman” diye sordum ona... “Gurur meselesi” dedi. İçim sızladı, güldüm... O yaşlardaki kendimi anımsadım, gurur yüzünden kaçırdıklarımı, aramadıklarımı, kaybolan, geri gelmeyen anları. Sözcüklere yüklenen anlamların ne denli boş, ne denli yanlış olduğunu insan ille de “kırk”lı yaşlara gelince mi anlamalı? Hoş bunun yaşla da ilgisi yok ya... Dedim ki, “Şimdi sen onu arasan, seni çok özledim desen, gururuna ne oluyor anlatsana bakayım bana.” Bir an durdu, “İşte ikimiz de bunu gurur meselesi yapıyoruz. İnsanın gururu kırılıyor değil mi?” dedi... Nasıl oluyor acaba bu gurur kırılması?.. Bir insanı arayıp özlediğini söylemekle, buluşmak istemekle insanın gururu, niçin, nasıl kırılıyor?

İnsanlar birbirlerini karşılıklı olarak istedikleri halde gurur deni-

len şey yüzünden aramıyorlar. Oysa en azından, günlerce telefonda bir haber bekleneceği yerde, durumu öğrenmek, yani rahatlamak için aranmalı karşıdaki kişi. Zaten onun tavrından belli olmaz mı her şey? Sizi isteyip istemediğini, bir-iki denemeden sonra anlayabilirsiniz. İşte ona karşın, yine de onun üzerine düşünüyorsanız gurur girebilir devreye. İstenmemenin bile gururla bir ilişkisi yoktur. Herhangi bir nedenle o sizi istemiyorsa, gururunuz neden kırılсын? Yalnızca istenmiyorsunuzdur ve yapacağınız tek şey bunun nedenlerini düşünmektir, o kadar. Bir de aldatılma karşısında kırılıyor insanların gururları...

Hele bu hiç anlaşılır gibi değil. Benim kocam, ya da sevgilim bir başkasıyla ilişki kurmuşsa, ister geçici, ister sürekli, bunun benim gururumla ne ilgisi olabilir? Düşünün bir, onun bir başkasıyla ilişki kurması ya da bir başkasını beğenmesi sizin gururunuzu niçin kırıyor? Eşini aldatmak ayıpsa eğer, bunu böyle kabul ediyorsanız, aldatma eylemini gerçekleştiren kişi yanlış yapıyordur. Ve bu yanlışından ötürü onun gururu kırılmalıdır. Eşin, bir başkasıyla ilişki kurması, onu beğenmesi sizin beğenilmiyor olmanızı gerektirmez. İnsan birini severken de, bir başkasını beğenebilir. Hatta sizin artık o kişi tarafından beğenilmiyor olmanız bile gururunuzu kırmamalı... Olabilir, neden olmasın? Sizin de artık onu beğenmeme hakkınız yok mu? Etraf ne der endişesi de bu yersiz gururların sonucu değil mi? Yani etraf duymasa kabul edilecek ve o zaman toplumsal gurur kırılmayacak.

Gurur, insanın içinde, kişiliğinde, prensiplerinde, kendine olan saygısında aranmalı. İnsanın kendine olan saygısı yitirilince gururu kırılmalı. Başkaları için değil, kendisi için gururunu saklamalı.

Geçenlerde Yıldırım Aktuna'ya bunları anlattığımda aynı görüşte olduğunu duyunca içim rahatladı. Aktuna benim düşüncelerimi perçinledi, dedi ki, "Gurur, kişiliği tam olarak gelişmemiş insanların kendi benliklerini korumak için kullandıkları bir kalbardır... Gururum kırıldı, zaten güçsüz olan kişiliğimi zedeledim demektir... Neden insanlar yurtdışında daha rahat oluyorlar? Çünkü toplum görmese rahat edecekler, o ne der endişesi, güçsüz

kişilikler nedeniye oluşmuştur.”

Artık gururu başka yerlede arayın. Bir insanı istediğini belli etmek, istenmemek, aldatılmak, özlemek, sevdiğini söylemek.. Bunların gururla hiçbir ilgisi yok... Ben sizin yerinizde olsam hemen şimdi arardım, söylerdim, isterdim... Hiçbir kaybınız olmaz... Kazancınızsa bir saat de olsa, bir gün de, bir ay da, yaşayacağınız anlardır. Yitirecek çok fazla zamanımız yok, yaşımız kaç olursa olsun... Hadi arayın, söyleyin ya da aranmamaktan, istenmemekten doğan sıkıntılarınızı atın... Hadi telefonun başına. Ben numaralarımı çevirmeye başladım bile.

Eylül 1989

Kararlı olmaya karar vermek

“Pazartesi gelsin, rejime başlayacağım”, “Bu haftayı geçirelim, arkadaşım ile buluşacağım”, “Cumartesi olsun mutlaka o oyuna gideceğim”, “Şu sigarayı da içeyim, bir daha akşama kadar yakmayacağım”, “Bir yeni yıl gelsin, hele bir gelsin...”

Yapacakları şeyi durmadan pazartesiye, cumartesiye, akşama ve yeni yıla bırakan kişiler, daha karar verememiş kişiler değil midir sizce ? Ve yapacakları işi ne cumartesi, ne pazartesi günü yapabilirler, ne de yeni yıl geldiğinde karar verdikleri gibi “bambaşka bir insan” olabilirler.

Şimdi bir yeni yıla daha başladık... Kim bilir içimizde kaç kişi ocak ayının birinden itibaren ne çok şeyi başlatmaya ya da bitirmeye karar vermiştir? Başlatmak neyse de, ya bitirmeler... Geçtiğimiz aralık ayında en az on beş kişiyle konuştum, yaşamlarıyla ilgili çok önemli kararlar almak zorunda olan. Ve biliyorum ki hiçbirinin sonu gelmesine rağmen hâlâ o kararlarını yerine getiremedi. Bizi

mutluz eden, huzursuz kılan, psikologlara gitmek zorunda bırakan şey, kararsızlıklarımız ve iç çelişkilerimiz değil mi?

Sık sık gelip, benden mutluluk reçetesi isterler... Sanki benim çok mutlu olduğuma emindirler, sanki mutluluk bir reçetedir ve verilebilir. Benim de öyle büyük mutluluklar içinde yüzmeyi, benim de önemli sorunlarım olduğunu duyunca inanmak istemezler. Görünüşe göre benim iyi bir işim, geniş bir çevrem vardır... Ve ben özgürümdür...

Onlara benim de nice mutluz günlerim olduğunu anlattıktan sonra, kendi yaşamımda uygulayabildiğim, ya da uygulama şansına sahip olduğum bazı mutluluk reçetelerinden söz ederim. Önce çalışmak ve yaptığı işi önemsemek örneğini veririm. Örneğin işe önem vererek, işini severek çalışmak ve ne olursa olsun bir şeyler üretmek, başarılı olmak... Çok çalışmak, zaten insanlara mutluzluklarını düşünmek fırsatını vermiyor en azından. Sonra kararlı olmak derim, konuştuğum kişilerin ortak özellikleri budur, kararsızdırlar hep.

Çünkü her karar bir şeylerden vazgeçmektir... Ama vazgeçtiğimizi unutup, sahip olduğumuza konsantre olamaz mıyız? İşimi çok seviyorum, param da iyi, ama insanları sevmiyorum, ne yapsın?... Bırak... bırak git, her gidiş yeni bir yaşamın başlangıcıdır ve büyük bir olasılıkla daha iyiye gidiştir, korkma. Evli bir adamı seviyorum, karısından ayrılmıyor, ne yapayım? Hemen karar ver, ya ayrıl, üç gün başını duvarlara vur, acı çek, sonra unutursun, ya da durum böyle, değiştirmem olanaksız, onun için onunla geçirdiğim günlerin mutluluğunu tadayım de... Ama karar ver.

Onu artık sevmiyorum, heyecanım bitti, ama ayrılmak da zor geliyor, çünkü onunla arkadaşız...

Karar ver, ya hemen ayrıl, yeni heyecanlar ara, çünkü evinde birkaç arkadaşınla bir arada da yaşayabilirsin, üstelik daha özgür ve neşeli bir yaşam olur bu, ya da heyecanı önemsemekten vazgeç, arkadaş olduğun "eş"inde, huzur dolu yaşa... Ama karar ver.

Yeni yılı yaşamaya başladık... Gelin en azından bu yıl, kararlı olmaya karar verelim. Karar vermek yapabilmenin yarısıdır.

Alışkanlıkların değeri

Durmadan monotonluktan yakınırsınız ama, monotonluktan kurtulmak ne mümkün. En büyük monotonluk, içinde yaşadığımız doğada bulunmuyor mu? Baharlar birbirine benzer. Yağmur yağar, seller basar, yaz gelir sıcak olur, yağmur yağar seller basar, kış gelir soğuk olur. İstesek de istemesek de bu budur. Hiç değişmez, bundan âlâ monotonluk mu olur?

Bizim yapımızda da tekdüzelik yok mudur? Yaptığımız ve yapmamız gereken şeyler hep aynı değil mi? Acıkırız, yemek yeriz, uyuruz... Bunlar hiç değişir mi? Yapılan her şey, üç-beş kez yinelenince, oluyor size monoton. Sözelimi haftada bir, iş ve de eş değiştirin. Bir süre sonra yaptığınız hareketler, yaşam biçiminiz, her şey hep aynı hep aynı olmayacak mıdır? Yaşamınızdaki kişilerin monotonluğundan yakınıyorsanız, beş yıl aynı kadınla (veya erkekle) bir arada olmak yerine, her gün ayrı biriyle bir arada olmak da insana

monotonluk duyguları verebilir.

Ona ısınana kadar yapılan hareketler, gidilen yerler, yaşanan olaylar birbirine benzemeyecek midir? Bu yaşam biçimi de tekdüzeliği getirecek, kesinlikle sizi mutsuz edecektir. Üstelik beş yıl birlikte olduğunuz kişiyle birbirinize olan alışkanlığınız, sevginiz, yardımlaşmanız... Birbirinizi tanımanın verdiği huzur... Evet, bu da monotondur, ama alışkanlıkların getirdiği monotonluk daha bir dayanılır şeydir ki, ancak elden gidince adamın kafasına dank eder.

Durmadan yakındığımız şeylerden birkaç tanesi, bir süre için yaşamımızdan yok olup gitseler... Bana öyle geliyor ki, sudan çıkmış balığa döneriz, mutsuz oluruz.

Genellikle uzun süre aynı yerde yaşarız. Çoğumuz doğma büyüme “şura”lıyızdır. Doğduğumuz, büyüdüğümüz, yıllar yılı oturduğumuz kentin yollarından geçerken ha bire yakınıyoruz. “Hep aynı caddeler, aynı insanlar, aynı dükkânlar, her cumartesi bu caddede yapılan yürüyüşler, aynı dükkânlardan alışverişler...”

Sizi bir gizli güç, monotonluktan kurtarmak için, bambaşka bir yere koyurse. Yürüyüşe çıksanız ki, köşedeki bakkal, o bakkal değil... Dükkânlar aynı dükkânlar değil. Her gün selamlaştığınız çiçekçi, ayakkabıcı yok... Ünlü pastanenin, şişman dondurmacısı da yok... Üzülürsünüz... Her gün yaşayıp da farkına bile varmadığınız bazı şeyler sizi öyle mutlu ediyor ki aslında.

Eve bir geliyorsunuz, her şeyin yeri değişmiş, o rahat koltuğunuzun yerinde yeller esiyor, alıştığınız eşyalar, alıştığınız yerlerde değil... Çocuklar da evden gitmiş. Eşiniz de gelmeyecek. Monotonluktan kurtulmak için, gizli güç size de uğramış, hadi mutlu olun... Hay Allah, ne yapacaksınız şimdi? Oğlan olsaydı da yatmayacağım diye tuttursaydı... Yakınıyordunuz ama, eşiniz olsa da, önüne yemeğini getirseniz... Yalnızlık ne kötü.

Monotonluğu bir tarafa bırakalım da, alışkanlıklarımızın değerini bilelim. Her gün şikâyet ettiğimiz binlerce şeyden, birinden yoksun kalınca, şaşırıp kalıveriyor insan. Durmadan karamsar olmak, durmadan yakınmak niye? Yaşadığınız her anın, yaptığınız her şeyin tadını çıkarın... Doya doya... Kıyasıya... İlle de o şey el-

den gidince, “Vah başım” demeyin.

Kendinizi sevin, yakınlarınızı sevin, insanları sevin, havayı, suyu, taşı toprağı, sokağı, çiçeğı sevin. Alışkanlıklarınızın değerini bilin... Onları kucaklayın, koklayın, sarı sarmalayın... Aman, aman... Sakın... Onlar gitmesinler.

Ekim 1984

Kayınpederim kılıklı herif

Hep kadınlar sınıflandırılır... Ev kadını, ana, iş kadını, kaynana, hayat kadını, iyi kadın, kötü kadın, türbanlı kadın, soyunan kadın. Erkekler için sınıflandırmalar pek yoktur. Sırayla gidersek, ev erkeği diye bir deyim duymamışsınızdır bugüne dek. “Baba” diye bir kavram vardır ama, bu bir nitelik değildir. Kadınlar çocuk doğurunca, erkekler de birdenbire baba oluverirler. “Bir erkeğin en önemli görevi babalıktır” ya da “En kutsal görev babalıktır” diye tanımlamalar yoktur. İşadamı denir ama iş erkeği denmez, çünkü işadamı derken bir meslek tarif edilmektedir, yani o erkeğin kendi işinin sahibi olduğu vurgulanmaktadır. Kayınpeder diye bir sözcük de vardır ama bu sözcük ne bir hareket anlamına ne de bir kişiliği tarif ederken kullanılır. Hiç kimse bir erkeği kınarken, “kayınpederim kılıklı herif” ya da “kayınpederim suratlı” demez. Hayat erkeği diye bir benzetme de yoktur, olsa olsa buna yakın bir şey, onları

yüceltmek için kullanılır, “ne hayat dolu erkek” gibi...

Bütün bunları bir yana bırakın, iyi erkek, kötü erkek diye tanımlamalar da asla duyamazsınız. Oysa kadınlar iyi kadın, kötü kadın diye iki ana gruba ayrılmışlardır, ama hiç kimsenin aklına gelmez hoşlanmadıkları bir erkeğe kötü erkek demek.

Birtakım nitelikler de hep kadınlara yakıştırılmıştır. Kadın duygusaldır, kadın yüreksizdir, korkaktır, kadın korunmaya muhtaçtır. 40 kez birine delisin denirse, deli olur derler, kadınlar da sonunda söylenenlere inanır olmuşlardır. Kadın, herhangi bir olay karşısında soğukkanlı davranırsa, önce kendi şaşırır durumuna ve hemen “Acaba ben çok mu duygusuz bir insanım, çok mu katıyım” der. Oysa “Bravo bana, ne denli soğukkanlı davrandım” diye kendisini alkışlaması gerekir.

Hele korkaklık ve yüreksizlik söz konusu olunca bu sözcükler neden erkeklere kondurulmaz anlaşılır gibi değildir. Aslında bunca ezilmişliğe, bunca eğitimsizliğe, yoksunluğa ve kaba güce karşın, kadınlar öyle yürekli öyle cesur olabilirler ki, “en erkek” erkekte bile bu nitelikler bulunmaz. Örneğin erkeklerin en zayıf yönleri yalnız yaşayamamalarıdır.

Hele evlilikleri bozulan erkekler sudan çıkmış balığa dönerler. Dikkat edin, boşanmış çiftlerin kadın olanı, onca zorluğa, baskıya karşın, uzun süre evlenmemekte direnir, ama erkek olanı ne yapacağını şaşırır, en kısa süre içinde hemen birini bulur evlenir. Evlenemezse de barlar, birahaneler yalnızlığını taşıyamayan, sorunlu, ürkek erkeklerle doludur.

Erkekler aslında sorunlu ve ürkektirler. Anî ve kesin karar verecekleri durumlarda paniğe kapılırlar. İdarecidirler, kesin çözümlerdense, idare edeyim yolunu seçerler. İşte onun için, net, açık, doğal, ne istediğini bilen güçlü kadınlar karşısında bocalarlar, hatta sonunda onlardan ürkerler. Üstelik her hakkı kendilerine özgü sandıklarından, ürkek ve sorunlu olduklarını kabul etmeyerek, güçlü ve sorunsuzu oynayıp dururlar. Komik olurlar!

Bütün bunları neden yazıyorum? Yaşamınızdaki en önemli unsurun erkekler olduğunu görüyorum. Ya hep onları düşünüyor, ev-

de oturup ah'larla vah'larla onlardan bir ses, bir nefes bekliyorsunuz, ya sanki yeryüzünde başka adam kalmamış gibi onların yakasına yapışıp, bırakmıyorsunuz, ya da binlerce sorun içinde, onlarla konuşmaktan bile ürkerek dört duvar arasında tutsak gibi otuyorsunuz.

Evet, onlarsız olamıyoruz... Ama önce biz varız. Tamam mı?

Şubat 1989

Gerçekten kim bu adam?

Birisiyle birlikteyiz ama kim bu adam? Bu küçücük soru başlangıçta sorulmazsa hiç umulmadık sonuçlar, gereksiz yere çekilen acılar çıkıyor ortaya. İnsanların hoşlanacağı, beğeneceği, hele hele sevip âşık olabileceği kimseler pek sık çıkmaz ortaya. Sabredersiniz, o gün gelir, işte, dokunmak, okşamak, öpmek, sevmek istediğiniz kişi karşınızdadır. Onunla göz göze gelebildiğiniz anda anlarsınız, bir çekimdir bu ve birbirinize hemen yaklaşırsınız. Konuşmalarınız çok zengin, çok hoştur. Konuşacak ne çok şeyiniz vardır... Sanki yıllardır birlikteyiz gibidir. Sonra dokunursunuz birbirinize, öpmekten büyük tat alırsınız, sevişmeleriniz heyecanın doruğuna erişir. İşte bu odur... Bulmuşsunuzdur. İlk günlerde dünyanın en dürüst, en güçlü, en güvenilir, en şefkatli insanıdır o... Ya öyle sanırsınız, ya da ilk günlerde gerçekten öyledir. Ama çok kısa bir süre sonra, hele hele sizin onu çok sevdiğinizi iyi anlayınca, bir başkalık çı-

kar ortaya. Tiplere göre değişir bu başkalıklar.

Kimi birdenbire sizi havada uğan sinekten bile kıskanır, kendi arkadaşlarıyla bile biraz samimi konuşsanız sinirlenir, kimi birdenbire sert davranmaya, hükmetmeye, hatta küfürlü konuşmaya başlar... O dürüst dediğiniz kişi bir bakmışsınız, çeşitli yalanlarla sizi atlatıyor, bekletiyor, ya da o güçlü erkeğiniz en ufak bir dedikodudan etkilenip, erkek dünyasının altında ezilmemek için sizden uzaklaşmış, toplumun yargılarına yenilmiş.

Ne sevdiğini, ne kendi mutluluğunu koruyamayacak kadar zayıf, kurulu düzenin kurallarına boyun eğbiliyor. Ya da o şekfatli, üzerinize titreyen erkek, sinirlenince bir canavar olup çıkıyor, cam çerçeve kırıp, size bile el kaldırıyor. Ya da sizi eve kapatmış, kendisi sabahlara kadar gezip, içip, eve gelip sızıyor. Ama size hiçbir hak tanımıyor.

O üstü başi tertemiz gördüğünüz erkek, bir de bakıyorsunuz evde darmadağınık ve pis... Evlenmeden önce sevişmemelidir kuralına göre yaşamışsanız, evlenince görüyorsunuz ki seks konusunda hiç anlaşamıyorsunuz. Belki çok bencil, belki çok vahşi...

İnsanlar öyle bir değişebiliyorlar ki, tanımadan evlenmemek değil, tanımadan âşık bile olmamak gerekiyor.

Oysa âşka âşık kadınlar, işte o bekledikleri kişi karşlarına çıkınca, ne güzel bırakıyorlar kendilerini. Nasıl da hayatlarının odağı oluveriyor, ilk plana çıkıyor işte o adam. Aradı, aramadı, bugün elimi hiç tutmadı, bu hafta seni seviyorum demedi, o kızla neden bu kadar ilgilendi, bana günlerdir güzel söz söylemiyor, acaba atlatıyor mu, acaba seviyor mu? Her arayışlarda koşuşmalar, en önemli işimizi bile yarım bırakıp o çağırınca gitmeler, gece uykulardan uyanıp onu aramalar... Aslında kadınların kendilerini bu denli çocukça ve zayıfça âşka bırakmaları ne denli güzel bir olay... Ne denli doğal, içten, yürekten bir davranış... Peki ama... geręekten kim bu adam?

Hiç düşündünüz mü? Bu o mu? Bu geręekten o mu? O tüm yakıştırdığınız güzelim nitelikler onda var mı? O, sizin bu içtenliğinize layık mı? Bundan emin misiniz?

Tanımadan evlenmeyin sakın, bu bilinen bir gerçek ama, iyice tanımadan âşık da olmayın sakın, bırakmayın kendinizi... İyice bir düşünün, tartın, inceleyin... Sorun kendinize, kim bu adam?

Ya da... “İşte” diyebileceğiniz kişi karşınıza çıkınca, bırakın kendinizi doludizgin, yaşayın, görün... Belki de o yaşadıklarınız sonunda çekeceğiniz acılara değer... Seçim sizin.

Haziran 1983

Kadınların tazeliği ve erkeğin tazesi

Bir derginin televizyon sayfalarında, TV dizisi “Flamingo Yolu” için şöyle bir tanım yer aldı: “Bu dizi Dallas’a olsa olsa kadınların güzelliği ve tazeliğiyle rakip olabilir.” Ne kadar acımasız değil mi? Televizyon dizileri kıyaslarken akla gelen ilk kıstas kadınların “güzel”liği ve “taze”liği. Dizide ne anlatılıyor, savunduğu fikirler ne, hangi değer yargılarını topluma sunuyor?.. Bunların hiç önemi yok. Önemli olan Flamingo’daki Constans mı güzel, yoksa Dallas’daki Sue Ellen mi? Aslında değerlendirmeyi yapan yazar arkadaşın da pek umurunda değil. Seyredenler bile dizilerin içeriğinden pek bir şey beklemiyorlar. Varsa yoksa Sue Ellen’in kalçalarının güzelliği, Pam’ın yeni saç modeli, Lucy’nin boyunun kısalığı...

Bu durum yalnızca TV dizileri için mi söz konusu? Elbette değil, yakın çevremizi bir düşünelim... Çok başarılı, çok akıllı ama şişman ve ek güzel olmayan bir hanımın arkasından ne konuşulur?

“Şişkonun teki, madem o kadar akıllı kadın, kendini zayıflatırsa ya”, veya “Ne çirkin şey o öyle”, “Geçen gün kokteyle gelirken giydiklerini gördün mü?” Bu kadının başarıları, sözgelimi doçent oluşu, yarattığı ürünler, güzellikler yoktur ortada. Oysa erkeklerin “güzel”i ve “çirkin”i olmaz. Erkek erkektir. Ve onlar için kadınlar mutlaka güzel olmalı, yine onların göz zevki ve mutlulukları için sürekli taze kadınlar üretilmeli.

İnsanı, yaşamı ve toplumu yönlendiren kurumlar da bu durumun sürekliliği için ellerinden geleni yaparlar. Örneğin başarılı bir sanatçının çevirdiği film ön plana çıkmaz da, kaç yaşında olduğu, eti butu önem kazanır. Bir kadın sanatçının oyun gücü değil midir önemli olan? Hayır değil. Kadın bir maldır, bütün mallar gibi el değmemiş ve taze olmalıdır. Tazeliği gidip de eskiyince bir köşeye atılmalıdır. Erkekse bu malı kullanan “tüketici” olduğuna göre, o alınıp satılamaz. Onun taze olması diye bir şey de söz konusu olamaz. Bu önemsiz gibi görünen “taze” sözcüğü yüzünden kadın erkek ilişkilerindeki “hak” farklılıkları inanılmaz boyutlara ulaşır. Erkeğe taze kadın gerektiği için, eskiyen karısının üzerine daha yenisini getirebilir. Evindeki kadın eskidiği için, dışarıda taze bir kadınla ilişki kurabilir.

Erkek taze kadına gereksindiği için, “zina” denen suçtan kadına göre daha ayrı değerlendirme ve daha az cezayla kurtulabilir. Eskiyen kadını, çocuklarıyla evinde baş başa bırakıp, tazesine çekip gidebilir. Bütün bunları, toplumun acı kararı yüzüne sürülmeden yapabilir. Peki kadının kişiliği ve başarılarından önce güzelliği ve tazeliğinin söz konusu edilmesi ne zaman son bulacaktır? Ya da son bulacak mıdır?

Anneler kız çocuklarını allayıp pullayıp, süsleyip püsleyip, iyi bir koca avlamak üzere yetiştirdikçe kadınlar da hep “taze” kalmaya mahkûm olacaklar, tazelikleri gidince öteki tazelerin ön palana çıkmasına göz yumacaklardır. Kızların güzel olması, ince görünmesi için uğraşmak, bale ve piyano gibi hüneler yüklemek, iyi dil öğretmek bir yabancı okula sokmak için didinmek, (yüksekokula gerek yok) sonra ünlü bir şirkete genel müdür sekreteri ya da çevirmen

olarak işe koymak hep “iyi bir parça” yakalamak için yapılırsa, kızlar da iyi parçayı yakaladıktan sonra tazeliklerini korumak için dinedecekler ya da “av”larını başka bir tazeye kaptıracaklardır. Yeni anneler sanıyorum kızlarını eskilere göre bilinçle yetiştiriyorlar. Nüfus kâğıdımızda doğum kütüğümüz ya babaya ya kocaya bağlı oluyor ama (sanki bizim doğduğumuz ayrı bir bölge, bir mahalle yokmuş gibi babanın nüfus kütüğü Fatih’e bağlıysa, çocuk Kadıköy’de de doğsa kütük Fatih oluyor, evlenince kocanın ki Van’a bağlıysa, kadının kütüğü İstanbul’dan, Van’a gidiyor. İnanılır gibi değil...) gerçek yaşamda böyle olmamalı. Kızların yaşamı ya babaya ya kocaya bağlı olarak düzenlenmemeli. Anneler kız çocuklarını belirli değer yargılarıyla, bir şeyler üretmek üzere, kendi gücünü hissettirerek, erkek çocuklardan ayırmayarak yetiştirirlerse, kızların yaşamlarındaki en önemli şey de tazelik olamaz o zaman. Karşılaştıkları erkek “taze bir şeyler” istediği zaman ise, hiç gözyaşı dökmeden “Hadi yallah” diyebilirler o erkeğe, kafalarının gücüyle, beyinlerinin tazeliğiyle.

Mayıs 1982

Soğan doğramak ve erkeklik

Kadınli erkekli söyleşilerimizden birinde, erkek arkadaşlarımızdan biri şöyle dedi: “Nasıl olur da kadın erkek eşitliğini savunursunuz anlamam. Hele bu eşitliği ev işlerine indirerseniz bunda mantıklı taraf var mı? Ben tek başıma yaşıyorum, bazen bulaşık filan yıkarken önlük giyiyorum, o kılıkla balkona bile çıkamıyorum, komşular görür de ev işi yaptığımı anlar diye. Bazı görevler kadınlara aittir. Çok ağır işler erkeklerindir...” Grup içindeki erkek arkadaşlarımız çok tepki gösterdiler bu kişiye. Tümü karşı çıktı. Kadınlar da erkek gibi çalışıyor, her iş paylaşılmalıdır görüşünde birleştiler. Çağ dışı kaldığını yüzüne karşı söylediğimiz arkadaşımız onlara şu yanıtı verdi: “Sizin gerçek düşünceleriniz bunlar olamaz, sizler modernleşmek uğruna böyle düşünüyor gibi görünüyorsunuz, aslında hepinizin içinde, ayağınıza terliklerinizin getirilmesi, suyunuzun elinize verilmesi arzusu var. Samimi olduğunuza inanmıyorum.” Sonra ko-

nuşma, toplumumuzda yerleşmiş bazı deyimlere, bunların yanlışlığına kaydı. “Kadını almak”, “kızın verilmesi”, “kız istemek” gibi. Yine o arkadaşımız, “Neden peki erkekler anne babalardan kız istemeye giderler. Eşitlik isteyenlerin buna hiç itirazları olmaz” dedi.

Bunun üzerine uzun uzun konuşuldu. Hatta bu tür geleneksel olayların kaldırılması için kampanyalar yapmak gereğine de varıldı. Oysa bu tür biçimsel olaylarla uğraşmanın ne yararı var. Kadın ve erkeğin ailesinin tanışması gerekiyorsa, bir taraftan birinin ötekinin evine gitmesi gerekiyor. Bunun için de “kız isteme” denilmiş, öyle yerleşmiş. Siz isterseniz, “tanışma toplantısı” deyin. Aileler tanışsın, kadınla erkek de evlensin. Ama ondan sonra hiç kimse bu iki kişinin yaşamına karışmasın. Erkek önlük takıp mutfaka giriyorsa, rahatça balkona çıksın. Karısına kahve pişiriyorsa, bunu göğsünü gere gere kendi ailesinin yanında da yapsın. Zaten bu tür düşüncelerin yerleşmesinde en büyük etken “etraf ne der.” Ne derse desin, ben yaptığım işlerin doğruluğuna inanıyorsam, benden bir şeyler öğrensin. Ev işi yapmamak, kadına yardım etmemek gibi garip fikirleri savunan arkadaşımız bunu etraf için düşünüyorsa, zaten hiç bir geçerliliği yok. Komşular balkonda erkeği önlükle görsün. Görsün ki, kendi kocasının kendisine neden yardım etmediğini düşünsün. Karısına kahve pişiren erkeği annesi görsün, görsün ki, bunun “erkek”likle, “güç”le hiçbir ilişkisi olmadığını anlasın, o da kocasından yorgun bir gününde, bir fincan kahveyi isteyiversin. “Soğan doğramak mı? Aman Tanrım, nasıl olur; bir erkek mutfakta nasıl soğan doğrar?” Arkadaşımız dehşet içindeydi bu tepkiyi gösterirken. Çünkü evli bir erkek, dün soğan doğradığını, ama kokusunun bir türlü elinden çıkmadığını kaçırmıştı ağzından. Öteki erkeğin tepkisi o denli şiddetli olmuştu ki, “Canım, karımın soğana alerjisi var” deyiverdi hemen. Neyse bunu söyleyince affedildi, bu gibi ender görülen durumlarda erkeğin soğan doğramasının uygun olabileceğine karar verildi.

Kadın ve erkeğin kesin eşitlik içinde yaşamasından söz ederken, sürekli ev işlerinden örnekler veriyoruz. Çünkü bu, işin en somut, en basit, en çabuk uygulanabilecek bir yanı. Yoksa olay çok derin.

Örnekler sınırsız. Bir başka konuşmada da şöyle bir cümlecik duymuştum: “Aldatmak erkeğe özgüdür, her evli erkekten %99’u karısını birkaç kez aldatmıştır. Ne yani eşitiz diye, kadın da mı erkeği aldatsın?” Buyrun bakalım, ortak haklara sahip olunması gereken bir kurum içinde, aldatma gibi bir çirkin olayı erkekler “hak” kabul etmişler. Erkek yaparmış, çünkü bu içgüdüsel bir olaymış. Hayvansal deseler ya şuna. Kadınların bir “duygu” duymadan, sırf hayvansal isteklerle birisiyle birlikte olamıyorlar diye, aldatılarak cezalandırılmaları mı gerekir? Yıllanmış bir evlilik, gece pijamalarını giyip, asık bir suratla yemek yiyip, televizyonun karşısında uyuyan bir erkek. Kadını evin eşyası sayan, yardım etmeyen, saçının rengini bile fark etmeyen, en küçük bir tatlı sözü esirgeyen, sevgiyle kucaklamayı çoktan unutmuş bir koca... Bir de bu adamın başka kadınlara ihtiyaç duyması hak. Bu adam karısını bile hak etmemiş aslında. Erkekler erkekliği soğan doğramakta aramaktan bir vazgeçseler, mutlu yuvalar çoğalacak ama...

Ağustos 1982

Kalabalık içindeki yalnızlar

Yalnız yaşayan, yalnızlığı yaşam biçimi olarak seçmiş kişilere hep sorulur, “İlerisi için endişe duymuyor musun, yalnız kalmaktan korkmuyor musun, yalnızlıktan sıkılmıyor musun” diye. Aslında bu sorular yanlış insana yöneltilmiştir. Çünkü yalnız yaşamayı bilinçli olarak seçenler, hiçbir zaman gerçek anlamda yalnız kalmazlar. Onlar genellikle ne istediğini bilen, yaşamı tanıyan güçlü kişilerdir. Çevreleri vardır, dostları çoktur, sevenler arasında yaşarlar. İstedikleri zaman başkalarıyla birlikte, istedikleri zaman tek başındırlar. Onların yaşamına müdahale eden, onun adına kararlar alan, yaşamlarını kısıtlayan kimseler yoktur yalnızca.

Aslında bu soruların sorulması gerektiği gerçek kişiler, kalabalıklar arasında olup da yalnızlık hissedenlerdir. Dehşet içinde görüyorum, duyuyorum, fark ediyorum, insanlarımız kalabalıklar içinde yapayalnızlar. Her gün şu oturduğum odanın içinde genç, orta

yaşlı, yaşlı birçok kişiyle konuşuyoruz. Karşımda oturuyorlar, en ince noktalarına kadar hayatlarını anlatıyorlar, ağlıyorlar.

Kimileri benden çözüm bekliyorlar, kimileri hiçbir şey istemeden, yalnızca anlatıp gidiyorlar. Yalnızlıklarının derecesini anlayabiliyorsunuz değil mi, öylesine kimsesizler ki, güven duydukları, kendilerini anlayacağından emin oldukları tek kişi benim hayatlarında. Hiç görmedikleri, tanımadıkları ben.

Bir genç kız... Tarifsiz kederler içinde. Evde altı kişi bir arada yaşıyorlar. Anne, baba, ağabey, abla, annecanne, görünürde yalnız değil yani. Kız 18 yaşında, bir genci seviyor, onunla evlenmeyi düşünüyor, sevişiyorlar. Ama genç adam onu terk ediyor, gözünün önünde başka bir kızla, hem de kızın kendi arkadaşıyla gezmeye başlıyor.

Kızın okul durumu çok kötü. Eve yarım saat geç gitse kıyamet kopuyor, zorla söz kesiyorlar, kız o adamı istemiyor, intihar ediyor, kurtarıyorlar... Okulunu bırakıyor, sözlüyü bırakıyor. Eve kapanmış, bunalımlar geçiriyor, psikolojik tedavi görüyor. Kız evin içinde sürekli problem, oysa ablası ne güzel okuyor, ağabeyi de bir işe girdi. Neler çekiyorlar bu kızdan neler... Ya bir de bakire olmadığını öğrenseler, mutlaka kapının önüne koyarlar ya da bir akıl hastanesine yatırılırlar. Kız acılar içinde, kimseyle konuşamıyor, kimseye anlatamıyor. Anlatamadığı için bunalımlardan kurtulamıyor, korkuyor... Şimdi hasta.

Genç bir kadın, iki çocuğu var, iyi bir anne, iyi bir ev kadını. Evin tüm işlerini üstlenmiş, kocası gak dese suyunu, guk dese kahvesini önüne koymuş... Ve 15 yıl sonra kocası başkasına âşık olmuş. Bir bakıyorsunuz evi terk ediyor, bir bakıyorsunuz dönmüş ama üçlerde, dörtlerde eve geliyor, içkili, karısının yüzüne bile bakmıyor. Karısı elinden geleni yapıyor tekrar onu kendine döndürmek için, banamışın demiyor adam ve artık ona hiç ilgi ve istek duymadığını söylüyor.

Kadın iki çocuğunun, kardeşlerinin, ailesinin arasında yapayalnız. Onu kınayacaklar diye kimseye bir şey anlatamıyor. Ne yapmak gerektiğini bilmiyor. Ağlıyor karşımda, bunalıyor... O şimdi

hasta. O denli yalnız ki güvenebileceği, derdini açabileceği tek kişi benim, düşünün ben.

Neden birbirimize hoşgörüyle bakamıyoruz, neden insanları kınamak gibi en kolay yolu seçiyoruz, neden bu denli kaskatıyız, neden? İçimiz, dışımız kaskatı... Hem kendimizi yalnız bırakıyoruz, hem başkalarını mutsuz ediyoruz.

Haziran 1990

Kötü ilke, kaos, karanlık ve kadın

İçli mi içli, acıklı mı acıklı bir “anneler günü” yazısı tasarlıyordum önce. Annesizliğin acısından, anneliğin değerinden, onları üzmemek gerektiğinden söz edecektim. Ama daktiloma kâğıdı takıp da düşünmeye başlayınca hiç içimden gelmedi böylesi bir yazı. Nendense mayısın ikinci cumartesisindeki mağazaların kalabalığı, annelere –daha iyi, daha pahalı– armağan almak için kendilerini zorlayanlar, aldıkları armağanları sağa sola anlatıp, seninki ne aldı canım diye soranlar takıldı aklıma. “Analık kavramı” bile bazı toplumlarda anlamını yitirir, böyle yozlaştırılır işte.

Toplum, adam, kadın, erkek, çocuk, ana... Bunlar birbirinden soyutlanamaz. Hepsi bir bütündür, iç içedir. Ama ne yazık ki çağlar boyunca soyutlanmış, kadın, insan kavramı içinde apayrı bir yere oturtulmuş, İnsanlığın, ailenin gelişimine şöyle bir göz attığımız zaman, tarih öncesinin ilk dönemlerinde kadının üstün, saygıdeğer,

hatta korkulan bir niteliğinin olduğunu anlıyoruz. Erkek avcılıkla uğraşırken, kadının ateşe baktığını, çocuklarını beslediğini, tehlikelerden koruduğunu, hayvanları eğittiğini görüyoruz. Sanırım bu niteliklerden ötürü erkek onun üstünlüğünü kabul etmiş, anaerkil aile döneminde soy zinciri bile kadın tarafından sayılmış.

Ancak değil mi savaşlar çıkmış, erkekler kâr nedir bunu öğrenmişler, evlerinde değerli eşyalar birikmiş, varlıkların devri sorunu çıkmış ortaya ve baba, oğullarının mirasçı olmasını istemiş. Böylece erkeğin kesin üstünlüğü kurulunca kadın bir araç, bir doğurganlık sembolü olarak kalmış ortada.

Daha sonra Yunan düşünürleri de kadına pek “iyi gözle” bakmamışlar. Örneğin Pitagoras, “kötü ilkenin kaos, karanlık ve kadını yarattığını” söylemiş. Hristiyanlığın yeni doğduğu dönemlerde kilise papazları ve bilginler kadını baştan çıkarıcı, günaha çağırıcı, şeytanın tuzağı gibi görmüşler. Hatta bir aziz, “Bütün vahşi hayvanlar arasında kadından daha zararlısı bulunmaz” buyurmuş.

Sonra Fransız Devrimi sırasında kadınlar boşanmaya filan hak kazanmışlar ama, feminist hareketin yaratıcısı Olympe de Gouges fikirlerinden ötürü giyotinle ölüme mahkûm edilmiş. Şöyle dermiş Gouges: “Kadın özgür doğar ve erkekle eşit haklara sahip olur. Kadın darağacına çıkma hakkına sahiptir, yargıçlar kuruluna yükselme hakkına sahip olmalıdır.”

Ünlü Napolyon’sa ne söylemiş biliyor musunuz: “Doğa, kadınları bizim kölemiz olarak yarattı. Kocanın karısına, ‘Madam, beden ve ruh olarak bana aitsiniz’ demek hakkı vardır.” Tarih bu... Öyle bir sayfayla bitmez. Neler neler olmuş kim bilir. Şimdilerdeyse filmlerde, yayın organlarında, komşularımızda erkeklerden sesler yükseliyor arada bir... “Nedir istediğiniz yahu? Bir eliniz yağda, öbürü balda, gül gibi yaşıyorsunuz işte, bir eşitliktir tutturmuşsunuz, eşit değil miyiz yani?” gibisinden bir şeyler söylüyorlar.

Erkekler şunu anlayamıyor sanırım. Kadınlar eşitlik, hak, hukuk derken, erkeklerin sahip olduklarını ellerinden almak istemiyorlar ki... “İki cins arasındaki bu savaş hatta sömürü gereksiz, bizim sizden tek eksikimiz fiziksel gücümüz, birbirimizin eksiklerini tamam-

layarak, aynı koşullarda yaşayalım istiyoruz” diyorlar.

şimdi biz, her yıl Anneler Günü’nü bir armağan, bir öpücükle geçiştiriyoruz ama, kadınlık ve analık konularında yüzlerce çözülmemiş sorun var, bunlara hiç değinmiyoruz. Geçmişi bırakıp günümüze gelirsek, gördüğümüz manzara hiç iç açıcı değil. Bugün kız çocuk hâlâ makbul değil, sayılmıyor bile, dünyada okuma yazma bilmeyen 700 milyon kişinin üçte ikisi kadın. Kız çocuk erkenden evlendirilerek bağımlılığını babadan kocaya taşıyor. Kırsal kesimde ve fabrikalarda bilek gücüyle çalışan kadın ya ekonomik hiç bir kazanç sağlamıyor ya da çok düşük ücretle çalıştırılıyor. Bazı yayın organları ve reklamlar kadını hâlâ, yalnızca kocasını mutlu etmekle görevli bir yaratık olarak sunuyor.

Sanıyorum bu sözlerime hep kadınlar mı sömürölüyor, hiç erkekleri sömüren kadın yok mu diyen çıkmayacaktır. Var tabii Erkeklerle salt zengin olduğu için evlenen, kocasının çalışarak kazandığı paraları, kumar masalarında rahatça harcayan kadınlar yok mu?.. Var... Ama belki o kadıncağızlara okuma, para kazanma hakkı verileseydi, bu yaşamdan zevk almazlardı bugün. Kocalar bu durumdan hem yakınırlar, hem de “Kadın çalışamaaz, o evinin kadınıdır, ben ne güne duruyorum” diye fetva verirler.

Ve... Biz, siz, hepimiz her mayısın ikinci pazarında annelerimizi anımsıyoruz, hiç aksatmadan. Cumartesi günü alışverişinin yorgunluğu ile görevini tamamlamanın mutluluğu içinde annelerimizin yanaklarından öpüyoruz, acaba benim ki bana ne aldı diyerek... Tüm anaların önünde–anama duyduğum özlemle yüreğim acı içinde–saygıyla eğilirim.

Mayıs 1980

Duygu Asena kitapları:

KADININ ADI YOK, 1987

Kadının Adı Yok, ilk defa 1987’de yayımlandı ve rekor kırarak bir yıl içinde 40 baskı yaptı. Aynı yıl *Nokta* dergisinin düzenlediği “Doruktakiler” yarışmasında ve Boğaziçi Üniversitesi’nden 7000 öğrencinin katıldığı en başarılı kitap seçiminde en fazla oyu alarak yılın kitabı seçildi.

Ne var ki Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu, 1988’in nisan ayında kitabı küçüklere zararlı yayın ilan ederek poşette satılmasına karar verdi. Ancak yazar tarafından açılan dava sonucu, kitap 1991 yılında aklandı. *Kadının Adı Yok* aynı yıl Hollanda ve Almanya’da bu ülkelerin dillerine çevrilerek yayımlandı ve üst üste birkaç baskı yaptı. Hollanda’da ayrıca ikinci bir yayınevi tarafından cep kitabı olarak da basıldı. 1994’te de Yunanistan’da piyasaya çıkarak best-seller oldu.

Duygu Asena bu kitabında, temiz, telaşsız, kıvrak anlatımıyla bir kadının yaşadıklarını, daha doğrusu cinsiyeti kadın olarak belirlenmiş, herkesin üç aşağı beş yukarı tanık olabileceği ortak bir macerayı, bir kadının ağzından anlatıyor.

Bu kadın, küçücük bir kızın henüz yaşanmamış doğal meraklarından, aşklar, acılar, sahtekârlıklar, hırslarla dolu bir hayatın bazen hafif, bazen ağır kıpırtılarına kadar, kendi ayakları üzerinde durabilmek için mücadele ediyor.

Bu kadın, pürüzsüz bir tenden kırıksıklıklara uzanan zaman içinde kendisi için var olabilmeyi hedefliyor. Beceriyor da...

Ne pahasına olursa olsun!

ASLINDA AŞK DA YOK, 1989

Aslında Aşk da Yok, Duygu Asena'nın ikinci kitabı. Yazar bu kitabında, olay yaratan romanı *Kadının Adı Yok*'ta yarattığı kişileri ve olayları işlemeyi sürdürüyor. Türkiye'de ve yurtdışında gördüğü yoğun ilgiyle *Aslında Aşk da Yok*, Duygu Asena'nın satış rekorlarına yenilerini ekliyor. Yazarın 1993'te Hollanda'da, 1994'te de Yunanistan'da yayımlanan bu ikinci kitabını da severek ve defalarca okuyacağınıza inanıyoruz.

KAHRAMANLAR HEP ERKEK, 1992

Duygu Asena, bu defa öyküler yazdı. 1995'te Hollanda'da da yayımlanan kitapta 13 öykü ve bir masal var. Aslında masal, on üç buçuk öykü. Gerçekten bir masal mı bu ? Neden o bir masal da, diğerleri birer öykü ? Peki kitabın adı niçin "*Kahramanlar Hep Erkek !*" ?

Yani erkekler kahraman olmayı mı isterler yoksa kahramanlar erkek mi olur ? Veya asıl kahramanlar kadınlar mıdır ? Evet, kahraman kim ? Dahası kahraman olmaya gerek var mı ?

AYNADA AŞK VARDI, 1997

Duygu Asena, o bildiğiniz akıcı, yalın ve etkileyici anlatımıyla yine karşınızda. Yazarın beşinci kitabı *Aynada Aşk Vardı* çarpıcı kurusuyla sizi gene içine alıverecek.

Gene kadınlar, gene erkekler, gene aşklar..

Üç kuşak kadın; anneanne, kız, torun...

Nilüfer, Berlin'de Hitler'i dinliyor.

Nilgün, Ay'a inen astronotları izliyor.

Nil, Sting konserinde...

Üçü de 16 yaşında, 35 yaşında, 42 yaşında. Ve elbette üçü de âşık...

Aşkların kimi acılı, kimi gülünç, kimi mantıklı. Onlar sizi güldürecek, kızdıracak, hüznölendirecek.

3 ayda 9 baskı yapan *Aynada Aşk Vardı*'yı, en az Duygu Asena'nın öteki kitapları kadar severek okuyacaksınız.

DK
DOĞAN
KİTAP

Duygu Asena

Değişen Bir şey Yok

“‘Yok’ sözcüğü pek sevimli değil biliyorum ama yıllar önceki yazınızı bugün de köşenizde kullanabiliyorsanız ve okuyanlar, ‘Gerçekten de böyle’ diye başlarını sallıyorlarsa, evet, değişen bir şey yok demektir. Bu kitapta göreceğiniz gibi yıllar önce yazılmış her yazını bugün de köşemde yayımlayabilirim ve okuyanların ‘Evet, haklı’ diyeceklerinden de eminim... Peki o zaman akıntıya kürek mi çekiyoruz?.. Elbette değil. Değişimin kırıltılarını görmek bile keyifli... Ben eminim bir gün gelecek, her şey değişecek, güzel olacak.”

ISBN 978-975-991-486-8

Sertifika No: 1105-34-002002

9 YTL